Programmabegroting 2027

Recreatieschap Twente

1. Voorwoord

Met genoegen presenteer ik u, mede dankzij de inzet van alle medewerkers van Recreatieschap Twente en in nauwe samenwerking met SamenTwente, de begroting 2027. Met deze begroting geven wij richting aan onze ambities om ook de komende jaren te blijven investeren in aantrekkelijke recreatieparken en sterke routenetwerken. Zo zorgen we ervoor dat inwoners en bezoekers kunnen blijven genieten van een vitaal, bereikbaar en toekomstbestendig recreatief landschap.

Twente ademt ruimte, rust en avontuur. Als Recreatieschap Twente zetten wij ons dagelijks met plezier, vakmanschap en trots in voor het beheer en de ontwikkeling van alles wat deze regio zo uniek maakt. Van onze drie recreatiegebieden – Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld – tot de dik tienduizend kilometers aan wandel-, fiets-, MTB-, ruiter- en autonetwerken die bewoners en bezoekers door het karakteristieke Twentse landschap leiden.

Onze recreatieparken ontvangen jaarlijks ruim 1,5 miljoen bezoekers die er ontspannen, sporten, elkaar ontmoeten en genieten van de natuur. Daarmee dragen de parken aantoonbaar bij aan de vitaliteit van onze inwoners en vormen zij een essentieel onderdeel van het Bruto Twents Geluk. De Routenetwerken Twente met 6.000 km wandelnetwerk, 2.500 km fietsnetwerk, 1.000 km mountainbikenetwerk, 1.500 km paardrij netwerk en vele thematische routes, laten mensen Twente werkelijk beleven: door het coulisselandschap, langs beken, door bossen, via buurtschappen en langs historische plekken.

Samen maken we Twente mooier

Ons werk kunnen wij alleen doen dankzij hechte samenwerking. Dagelijks staan wij zij aan zij met de 14 Twentse gemeenten, talloze ondernemers en honderden vrijwilligers die hun tijd en energie inzetten voor onze parken en routes. Van routecontroleurs tot onderhoudsteams: deze groep vormt samen met onze medewerkers het hart van de organisatie. Dankzij hun inzet blijven onze parken schoon, veilig en uitnodigend, en blijven de routenetwerken aantrekkelijk, actueel en betrouwbaar.

Het is door deze gezamenlijke inspanning dat Twente een regio is waar recreatie niet alleen mogelijk is, maar tot leven komt. Dat zien we terug in elke nieuwe route, elk onderhouden pad, elke verbeterde voorziening en in ieder moment waarop bezoekers onze natuur met enthousiasme beleven.

De stille kracht achter de schermen

Hoewel wij met trots werken aan het Twentse recreatielandschap, laten wij bewust de merken Het Hulsbeek, Het Rutbeek, Het Lageveld en de Routenetwerken Twente centraal staan in de beleving van bezoekers. Dit zijn de iconen waaraan mensen herinneringen koesteren. Onze rol is die van de stille kracht achter de schermen: zichtbaar in kwaliteit, gastvrijheid en onderhoud, maar bescheiden in merkuitstraling.

Vooruitkijken

Met deze begroting schetsen wij onze koers voor de komende jaren. We blijven investeren in kwaliteit, versterken de recreatieve infrastructuur en bouwen samen met onze partners aan een Twente dat uitnodigt, verbindt en inspireert. Het is onze ambitie om Twente nog aantrekkelijker, toekomstbestendiger en herkenbaarder te maken, met recreatiegebieden en routenetwerken die aansluiten bij de wensen van vandaag en morgen.

Bart-Jan Harmsen
Secretaris/Directeur Recreatieschap Twente

Inhoudsopgave

1. Voorwoord 2

2. Inleiding en leeswijzer 4

3. Begroting in één oogopslag – Programmabegroting 2027 Recreatieschap Twente 5

4. Overzicht van Baten en Lasten 2027 en Gemeentelijke bijdrage 7

5. Beleidsbegroting 8
5.1 Programma Recreatieve Voorzieningen 8
5.2 Programma Vrijetijdseconomie 14
5.3 Totaaloverzicht baten en lasten Recreatieschap Twente 16
5.4 Beleidsindicatoren BBV 17
5.5 Overzicht van de kosten van overhead 17
5.6 Overzicht algemene dekkingsmiddelen 18

6. Specificatie Baten en Lasten 19

7. Paragrafen 23
7.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 23
7.2 Onderhoud kapitaalgoederen 26
7.3 Bedrijfsvoering 27
7.4 Financiering 28
7.5 Openbaarheidsparagraaf 30

8. Financiële begroting 31
8.1 Overzicht van baten en lasten 31
8.2 Toelichting op het overzicht van Baten en Lasten 32
8.2.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld 34
8.2.2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten 34
8.3 Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting 35
8.3.3 Geprognosticeerde balans 35
8.3.4 Berekening EMU-saldo 36
8.3.5 Verloopoverzichten van de reserves en voorzieningen 36
8.3.6 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen 37
8.3.7 Investeringen 37

Bijlagen 38

Gemeentelijke bijdrage 2027 per taakveld 38

Lijst van figuren en tabellen

Figuur 1 Specificatie herkomst van de baten 19
Figuur 2 Specificatie besteding lasten 20

Tabel 1 Overzicht van baten en lasten en gemeentelijke bijdrage 2027 inclusief taakvelden 7
Tabel 2 Beleidsindicatoren 17
Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen 18
Tabel 4 Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit 23
Tabel 5 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's 24
Tabel 6 Ratio weerstandsvermogen 24
Tabel 7 Renterisiconorm 29
Tabel 8 Overzicht van baten en lasten 31
Tabel 9 Meerjarenbegroting 32
Tabel 10 Verloopoverzicht voorzieningen 37
Tabel 11 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen 37
Tabel 12 Herinvesteringen 37

2. Inleiding en leeswijzer

De programmabegroting

Voor u ligt de programmabegroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2030 van Recreatieschap Twente. De programmabegroting is voor onze organisatie een belangrijk richtinggevend kader.

De programmabegroting bevat in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) de volgende onderdelen:

Begroting		Jaarstukken	
Beleidsbegroting	1. Programmaplan	Jaarverslag	1. Programmaverantwoording
	2. Paragrafen		2. Paragrafen
Financiële begroting	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting		3. Programmarekening
	4. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting		4. Balans

Leeswijzer

Deze programmabegroting 2027 van het Recreatieschap Twente is opgebouwd uit verschillende onderdelen die samen een volledig beeld geven van de financiële positie, beleidsdoelen en uitvoering voor het komende jaar. Hieronder lees je hoe het document is ingericht en waar je welke informatie vindt.

Opbouw van de begroting:

- **Voorwoord.** Een korte introductie op de begroting, met aandacht voor de belangrijkste ontwikkelingen en accenten voor 2027.
- **Begroting in één oogopslag.** Een overzichtelijke samenvatting van de programmabegroting 2027, waarin de kerncijfers en hoofdpunten in één beeld worden gepresenteerd.
- **Overzicht van Baten en Lasten en gemeentelijke bijdrage.** Hier vind je de financiële hoofdlijnen voor 2027, inclusief de bijdragen van de deelnemende gemeenten.
- **Beleidsbegroting.** De beleidsbegroting vormt het hart van dit document. Hier worden de programma's beschreven, inclusief doelen, activiteiten en financiële onderbouwing. Dit gebeurt aan de hand van de drie verplichte BBV vragen:
  1. **Wat willen we bereiken?** Het beoogde maatschappelijke effect, uitgewerkt in algemene beleidsdoelstellingen binnen een programma.
  2. **Wat gaan we daarvoor doen?** De activiteiten en prestaties (output/outcome) die nodig zijn om het gewenste effect te realiseren. Deze worden beschreven in de subprogramma's of, indien niet aanwezig, in het programma zelf.
  3. **Wat gaat het kosten?** De baten en lasten die aan het programma of subprogramma zijn verbonden. De paragrafen vormen een dwarsdoorsnede van de financiële en organisatorische aspecten die relevant zijn voor het inzicht in de financiële positie van Recreatieschap Twente. Het betreft onder meer:
     - weerstandsvermogen en risicobeheersing
     - onderhoud kapitaalgoederen
     - bedrijfsvoering
     - verbonden partijen
     - financiering
     - rechtmatigheid
- **Specificatie Baten en Lasten.** Een gedetailleerde uitsplitsing van alle baten en lasten per taakveld.
- **Paragrafen.** De paragrafen geven verdieping op specifieke thema's die voor de bedrijfsvoering en financiële positie van belang zijn
- **Financiële begroting.** In dit deel worden de financiële kernstukken gepresenteerd
- **Bijlagen.** De begroting sluit af met bijlage, een overzicht van de gemeentelijke bijdrage per taakveld.

Financiële begroting

Met de vaststelling van de financiële begroting autoriseert het bestuur de uitgaven die nodig zijn voor de uitvoering van de programma's. Hiermee wordt het financiële kader vastgesteld waarbinnen Recreatieschap Twente zijn taken uitvoert.

3. Begroting in één oogopslag – Programmabegroting 2027 Recreatieschap Twente

Routenetwerken Twente

- **8,22 fte** technische buitendienst, ondersteund door **6 voertuigen**, **2 tractoren** en bijbehorende werktuigen en machines.
- **1 fte Regisseur Routenetwerken Twente**.
- **1 fte Manager Infrastructuur Routenetwerken Twente**.
- Jaarlijks circa **40 miljoen routegebruikers**.
- **700.000 routebordjes** in beheer binnen Twente.
- **1.500 informatiepanelen** in beheer binnen Twente.

Recreatieparken Twente

- **9,11 fte** operationeel personeel verdeeld over de drie recreatieparken.
- **1 fte directeur Recreatieschap**.
- **1 fte medewerker Marketing & Communicatie**.
- **1 fte adviseur Contracten & Bestuurszaken**.
- Beschikbare middelen: **4 bedrijfsauto's**, **3 tractoren** (één per park), **1 grasmaaier** voor alle parken en **3 bootjes**.
- **9 toiletgebouwen** en **3 beheerdersgebouwen** voor huisvesting van beide organisatieonderdelen.
- Beheer van circa **400 hectare** terrein.
- Op elk park een **mountainbikeroute** en diverse **wandelroutes**.
- Jaarlijks circa **1,5 miljoen bezoekers**.
- Ongeveer **40 ondernemers** gevestigd op de parken.
- Samenwerking met diverse verenigingen.

Duurzaamheid: 75% van het gereedschap en de voertuigen is elektrisch.

Begroting 2027

- **Totale Baten:** € 5.853.830
  - Waarvan gemeentelijke bijdrage**: € 4.416.619**
- **Totale Lasten:** € 5.853.830
- **Resultaat:** € 0 (sluitende begroting)

Opbouw van inkomsten (Baten)

Gemeentelijke bijdrage – € 4.416.619 (75,4%)

Verdeling:

- Twente Marketing (doorstroompost): **€ 802.340**
- Rentelasten lening (ontvlechting Regio Twente / overname activa SamenTwente): **€ 80.920**
- **Resterend na deze posten:**
  € 3.533.360

Verdere toerekening:

- Dienstverleningsovereenkomst SamenTwente (DVO): **€ 717.116**
  - Voor overzichtelijkheid 50/50 verdeeld over Routenetwerken en Recreatieparken.
- Directie, strategie & beleid: **€ 362.194**
  - Indicatieve verdeling: 40% parken / 60% routenetwerken.
- Accountants- en bankkosten: **€ 39.667** (50/50)
- Verzekeringen: **€ 80.406** (50/50)

Budgetten per organisatieonderdeel

Routenetwerken Twente

- Totaal budget: **€ 1.553.125 + 50% DVO = € 1.911.558**
- Salariskosten eigen personeel: **€ 779.635**

- Overige kosten: onderhoud, aanpassingen en beheer conform de Visie Routenetwerken Twente.

Recreatieparken Twente
- Totaal budget: **€ 739.400** + 50% DVO **= € 1.097.958**
- Salariskosten eigen personeel: **€ 750.451**
- Sociale werkvoorziening: **€ 0**
- **Opmerking: de gebouwen op de parken drukken administratief op dit organisatieonderdeel, maar worden in de praktijk door beide onderdelen gebruikt.**

Inkomsten parken
- Parkeergelden: **€ 478.884** (8,2%)
- Huur- en erfpachtinkomsten: **€ 525.195** (8,9%)
- Evenementenopbrengsten: **€ 118.539** (2,2%)
- Opbrengst bosbeheer: € **67.854**
- Doorberekende lasten en uren: **€ 32.037**
- Opbrengst kleinschalige activiteiten: **€ 15.485**
- Overige opbrengsten: **€ 8.543**

Totaal inkomsten parken: € 1.246.536

Inkomsten Routenetwerken
- Routekaarten: **€ 26.970**
- Kleinschalige en overige opbrengsten: **€ 8.543**
- Doorberekende uren: **€ 6.407**
- Rijks- en gemeentelijke bijdragen in projecten/coalities: **€ 118.754**

Totaal inkomsten Routenetwerken: € 160.674

Gemeentelijke bijdrage
- **2026**: € 4.293.180
- **2027**: € 4.416.619
- **Stijging**: € 123.439
    - *Oorzaak: prijs- en looncompensatie, rentelasten, inzet SamenTwente (conform Twentse afspraken)*

Weerstandsvermogen
- Beschikbare weerstandscapaciteit: **€ 315.103**
- Benodigde capaciteit (risico's): **€ 202.500**
- **Ratio weerstandsvermogen**: **1,6** *(voldoende volgens norm)*

Investeringen en onderhoud
- Groot onderhoud (2023-2027): **€ 537.399**
- Jaarlijkse dotatie voorzieningen: **€ 107.480**

  Betreft o.a. onderhoud aan groen, water, verhardingen en gebouwen.

4. Overzicht van Baten en Lasten 2027 en Gemeentelijke bijdrage

Het overzicht van baten en lasten, de financiële uitgangs- en aandachtspunten bij de begroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2030 vormen samen het deel van de financiële programmabegroting. Onderstaand een samenvatting van het overzicht van baten en lasten inclusief taakvelden voor het jaar 2027.

Programma (bedragen in €)	Code	Taakveld	Baten	Lasten	Gem. bijdrage
Recreatieschap Twente	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.407.211	4.104.031	2.696.820
	3.1	Economische ontwikkeling	-	802.340	802.340
	0.5	Treasury	-	-	-
	0.4	Overhead	-	947.459	947.459
	0.1	Mutaties reserves	30.000	-	30.000-
Totaal			**1.437.211**	**5.853.830**	**4.416.619**
Totaal saldo van baten en lasten			**1.437.211**	**5.853.830**	**4.416.619**
			-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			**1.437.211**	**5.853.830**	**4.416.619**
Resultaat			**-**	**-**	**-**

Tabel 1 Overzicht van baten en lasten en gemeentelijke bijdrage 2027 inclusief taakvelden

Verklaring stijging bijdrage Recreatieschap Twente 2027 ten opzichte van 2026

Gemeentelijke bijdrage programmabegroting 2026 voor wijziging	**€**	**4.293.180**		
Begrotingswijzigingen	€	-		
Totale gemeentelijke bijdrage programmabegroting 2026 na wijziging	**€**	**4.293.180**		
Gemeentelijke bijdrage programmabegroting 2027	**€**	**4.416.619**		
Per saldo een stijging van de bijdrage 2027 t.o.v. 2026	**€**	**123.439**		
Specificatie stijging gemeentelijke bijdrage	**Stijging**		**Daling**	
Looncompensatie (2,63%):	€	80.968		
Prijscompensatie (2,20%)	€	68.289		
Aanpassen bijdragen derden			€	23.487
Rentelast lening			€	4.197
Stijging inzet SamenTwente	€	1.864		
Omslagrente			€	-
Verklaring totale stijging gemeentelijke bijdrage 2026	**€**	**123.439**		

5. Beleidsbegroting

5.1 Programma Recreatieve Voorzieningen

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuur Recreatieschap Twente**
Programmamanager	**L. J. Harmsen**

Inleiding

De vrijetijdseconomie blijft een cruciale pijler voor Twente, aangezien deze een substantiële bijdrage levert aan de lokale economie door middel van toeristische bestedingen, arbeidsplaatsen en inkomsten. Daarnaast draagt het bij aan het behoud en de verbetering van natuur en recreatieve voorzieningen in de regio. Gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Twente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de drie grote recreatieparken in Twente, Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld, en de Routenetwerken Twente. De recreatieparken trekken jaarlijks circa 1,5 miljoen bezoekers, terwijl de Routenetwerken Twente jaarlijks door ruim 40 miljoen gebruikers worden benut. Daarmee bevordert Recreatieschap Twente recreatie en toerisme in de regio en is het van wezenlijk belang voor de vrijetijdseconomie van Twente. Wij zetten ons dan ook in om een significante bijdrage te leveren aan het 'Bruto Twents Geluk'.

Organisatieonderdelen van Recreatieschap Twente

Recreatieparken Twente

Exploitatie en (natuur)beheer van de recreatieparken:

- Het Hulsbeek (Oldenzaal)
- Het Rutbeek (Enschede)
- Het Lageveld (Wierden)

Routenetwerken Twente

Ontwikkeling, beheer en onderhoud van ca. 11.500 km routenetwerken met 153 ontvangstlocaties en informatielocaties:

- Fietsnetwerk (2.500 km)
- Wandelnetwerk (6.000 km)
- Mountainbikenetwerk (1.000 km)
- Paardrijnetwerk (1.500 km)
- Autonetwerk (500 km)
- Onderhoud van ruim 410 km recreatieve infrastructuur
- Ontvangstlocaties en informatielocaties. Deze locaties dienen als startpunten voor diverse routes en bieden vaak voorzieningen zoals parkeergelegenheid, informatieborden en soms horecafaciliteiten.

Subsidieverlening aan Twente Marketing

Recreatieschap Twente fungeert als doorstroomportaal voor de subsidie die door de 14 Twentse gemeenten beschikbaar wordt gesteld aan Twente Marketing. Wij beheren en verdelen deze middelen volgens de vastgestelde afspraken, zonder zelf invloed uit te oefenen op de inzet of besteding ervan. Onze rol is puur faciliterend: wij zorgen ervoor dat de toegekende subsidies op een correcte en efficiënte manier worden doorgestuurd naar Twente Marketing, zodat zij de regiopromotie optimaal kunnen uitvoeren.

Trends en Ontwikkelingen in de Recreatieve Sector

In 2027 ontwikkelt Twente zich verder als een regio waar recreatie, natuur, gezondheid en leefkwaliteit centraal staan. De recreatiesector beweegt mee met maatschappelijke trends, de groeiende populariteit van buitensport en open-waterrecreatie, én met demografische ontwikkelingen die de recreatieve vraag beïnvloeden. Recreatieschap Twente speelt hierin een verbindende rol door parken, routes en voorzieningen toekomstbestendig en toegankelijk te houden.

Bevolkingsgroei in Twente en toenemende druk op recreatieve ruimte
Hoewel de landelijke prognoses laten zien dat de sterkste groei zich concentreert in de Randstad en grote steden, wordt ook in delen van Overijssel, waaronder Twente, aanhoudende bevolkingsgroei verwacht richting 2035. Uit de regionale prognoses blijkt dat Overijssel tot 2035 tot de groeiregio's wordt gerekend, mede door migratie en de aantrekkingskracht van middelgrote steden en randgemeenten.
Tegelijkertijd groeit het aantal huishoudens in Nederland door tot 2035 (+830.000 t.o.v. 2021), wat eveneens druk zet op woon- en recreatieruimte, ook buiten de Randstad.

In Twente vertaalt dit zich in:

- Meer inwoners in stedelijke kernen,
- Meer recreatief gebruik van openbaar toegankelijke groene gebieden,
- Een sterkere behoefte aan kwalitatief hoogwaardige recreatievoorzieningen, zowel voor bewoners als bezoekers.

Uit landelijke analyses blijkt bovendien dat recreatieve druk in steden stijgt wanneer de bevolking toeneemt en de beschikbare groene ruimte relatief afneemt. Dat betekent dat regio's met ruime natuur- en recreatiegebieden, zoals Twente, een steeds belangrijkere rol spelen als recreatieve uitlaatklep.

Recreatieparken zoals Het Lageveld, Het Hulsbeek en Het Rutbeek, evenals de uitgebreide routenetwerken, vormen daarmee een onmisbare recreatieve basis voor de groeiende Twentse bevolking én bezoekers van buiten de regio

Duurzaamheid en klimaatadaptatie

De klimaatverandering zet door met warmere zomers en intensievere regenval. Daarom worden recreatiegebieden steeds klimaatadaptiever ingericht:

- Vergroening met klimaatresistente soorten;
- Natuurlijke speel- en belevingselementen;
- Inrichting die beter bestand is tegen hitte en hevige buien.

Deze maatregelen worden zorgvuldig gecombineerd met behoud van ruimte voor dagrecreatie, evenementen en festivals.

Groeiende betekenis van buitensport en bewegen

Nederland ontwikkelt zich naar een beweegvriendelijke omgeving waarin individuele buitensporten blijven groeien. De regionale sportdata bevestigen dat de omgeving steeds meer uitnodigt tot actief gebruik en dat de vraag naar hardlopen, fietsen, trailrunning, MTB en bootcamp blijft toenemen.

De recreatiegebieden in Twente spelen hier uitstekend op in met hoogwaardige routes, beleefpaden en natuurlijke sportelementen.

Zwemmen in open water en aandacht voor waterkwaliteit

Open-waterzwemmen blijft ook in 2027 een sterke trend. Recreatieplassen in Twente trekken zowel recreatieve (winter)zwemmers als sporters aan.

De focus op waterkwaliteit wordt versterkt via:

- Frequente monitoring,
- Duidelijke communicatie richting bezoekers,
- Maatregelen, daar waar mogelijk, om algengroei en watervervuiling te verminderen.

Hierdoor blijft zwemmen in open water veilig en aantrekkelijk.

Versterkte samenwerking tussen recreatieparken en Routenetwerken Twente

Een belangrijke stap richting 2027 is de verdieping van de samenwerking tussen de recreatieparken en Routenetwerken Twente.

- Routes sluiten steeds beter aan op de recreatiegebieden, waardoor bezoekers gemakkelijk overstappen van wandelen, fietsen of MTB naar recreatieve voorzieningen.
- Dit versterkt zowel de kwaliteit als de beleving van het totale Twentse recreatienetwerk.
- De verplaatsing van Routenetwerken Twente naar de hoofdlocatie op Het Lageveld geeft deze samenwerking een extra impuls, doordat expertise, data, beheer en innovatie voortaan fysiek samenkomen.

Hiermee ontstaat een sterk geïntegreerd recreatielandschap waar inwoners en toeristen optimaal gebruik van kunnen maken.

Gezondheid, welzijn en natuurbeleving centraal

Recreatieschap Twente blijft investeren in:

- Vrije toegankelijkheid voor iedereen,
- Natuurlijke speel- en ontdekomgevingen voor kinderen,
- Rustige en gezonde buitenruimtes,
- Plekken die zowel ontspanning als activiteit stimuleren.

Deze parken vormen een essentiële schakel in het welzijn van de groeiende Twentse bevolking.

Lokale cultuur, streekidentiteit en educatie
Steeds meer bezoekers waarderen Twente vanwege de combinatie van natuur, rust en cultuurhistorie. Educatieve routes, informatiepunten en lokale evenementen versterken de binding met het landschap en dragen bij aan meer lokale waardering en bewust recreatiegebruik.

Slot: Twente als recreatieve uitvalsbasis voor een groeiende regio
De combinatie van bevolkingsgroei, druk op stedelijke recreatieruimte, groeiende behoefte aan buitenrecreatie, en professionele samenwerking binnen Recreatieschap Twente maakt dat de parken en routenetwerken in 2027 belangrijker zijn dan ooit.

Twente biedt een prachtige, toegankelijke en toekomstbestendige recreatieve uitvalsbasis, voor iedere inwoner én voor bezoekers die de regio willen ontdekken.

Speerpunten 2027
Voor het begrotingsjaar 2027 richt Recreatieschap Twente zich op de volgende speerpunten, passend bij de vastgestelde visies voor de Recreatieparken Twente en de Routenetwerken Twente:

Speerpunten Recreatieparken Twente:

1. **Instandhouding en verbetering van basisvoorzieningen**
   Zorgdragen voor goed onderhouden faciliteiten zoals sanitaire voorzieningen, paden en parkeerplaatsen om een veilige en aangename omgeving voor bezoekers te garanderen.

2. **Meer bezoekers trekken naar de parken**
   Door het aanbieden van steeds meer jaarrond voorzieningen en gerichte marketing en promotie wordt de aantrekkelijkheid van de recreatieparken vergroot, waardoor meer bezoekers de weg naar de parken weten te vinden.

3. **Nieuw toiletgebouw op Het Lageveld**
   Een tweede toiletgebouw is noodzakelijk om het recreatiepark goed te kunnen faciliteren. Na de afschaling van vier verouderde gebouwen naar één modern en toegankelijk toiletgebouw is één voorziening onvoldoende voor een gebied van deze omvang. Met een tweede volwaardig toiletgebouw worden de basisvoorzieningen, toegankelijkheid en toekomstbestendigheid van Het Lageveld weer op het juiste niveau gebracht.

4. **Duurzaam investeren**
   Bestaand vastgoed van het Recreatieschap Twente is deels verouderd en voor diverse panden is verduurzaming echt noodzakelijk. Daarom wordt bij iedere locatie zorgvuldig bekeken welk vastgoed wij in eigendom kunnen en moeten houden en welke panden kunnen worden verkocht. De opbrengsten uit verkoop worden vervolgens ingezet voor de verduurzaming en verdere ontwikkeling van de recreatieparken. Door deze aanpak kunnen wij blijven investeren zonder externe financiering aan te trekken, waardoor de rentelasten voor het Recreatieschap laag blijven.

   Inmiddels heeft er al veel elektrificatie plaatsgevonden op de recreatieparken en binnen de routenetwerken, zowel wat betreft voertuigen als materieel. Deze ingeslagen duurzame koers wordt onverminderd voortgezet. Ook op het gebied van gebouwen moet de komende jaren een inhaalslag worden gemaakt om de noodzakelijke verduurzaming te realiseren.

5. **Doorontwikkeling en meer beleving Het Rutbeek**
   Het Rutbeek staat voor een nieuwe stap: meer beleving, meer speelnatuur en een sterker aanbod voor gezinnen en kinderen. Samen met de ondernemers willen we het gebied ontwikkelen tot een toekomstbestendig park waar recreatie en natuur elkaar versterken.

   Om dit gericht vorm te geven, werken we aan een uitvoeringsagenda met maatregelen voor zowel de korte als lange termijn. Deze agenda helpt ons om nieuwe voorzieningen, verbeterde routes en meer speelmogelijkheden te realiseren en zo meer bezoekers naar Het Rutbeek te trekken.

   Het doel is helder: Het Rutbeek uitbouwen tot een levendig, aantrekkelijk recreatiegebied waar iedereen graag komt én terugkomt.

Speerpunten Routenetwerken Twente 2027:

1. **Hoogwaardig beheer en kwaliteitsverbetering**
   Wij blijven investeren in duurzaam en vakmanschappelijk beheer van alle routenetwerken—wandelen, fietsen, MTB, paardrijden en autorijden. Hiermee borgen we een **schoon, veilig, toegankelijk en aantrekkelijk** netwerk dat een optimale beleving biedt.

2. **Uniforme, actuele en gebruiksvriendelijke bewegwijzering**
   We werken continu aan een up-to-date, uniforme en intuïtieve bewegwijzering en navigatie, passend bij de Twentse identiteit en de behoefte aan overzicht en duidelijkheid voor gebruikers. In lijn met het visiedocument waar navigatie en beleving centraal staan.

3. **Samenwerking met gemeenten, ondernemers, vrijwilligers en gemeenschappen**
   De routenetwerken blijven gedragen door een breed netwerk van partners. We versterken de samenwerking met vrijwilligers, ondernemers, bewoners en de 14 Twentse gemeenten om kwaliteit, betrokkenheid en economische impact te vergroten. In lijn met partnerschap en noaberschap uit visie 3.2.

4. **Zorg voor natuur, landschap en duurzaamheid**
   Wij integreren duurzame materialen, natuurvriendelijke ontwikkelprincipes en landschapszorg in aanleg en beheer. Routenetwerken dragen zo bij aan gezond landschap, biodiversiteit en het Bruto Twents Geluk. Aansluitend op het koersdocument en aandacht voor natuur en landschap.

5. **Doelgerichte promotie en beleving**
   We ontwikkelen een krachtige, samenhangende marketing- en belevingsstrategie waarin de unieke kwaliteiten van Twente centraal staan. Storytelling, themaroutes en digitale tools vergroten de zichtbaarheid en aantrekkingskracht voor bewoners én bezoekers.

6. **Juridische duidelijkheid en financieel duurzame organisatie (focus op MTB)**
   We creëren een toekomstbestendige balans tussen juridische beheersbaarheid, aansprakelijkheid en kosten, met bijzondere aandacht voor complexe netwerken zoals MTB. Dit doen we samen met alle 14 gemeenten, via duidelijke afspraken, risicobeheersing en structurele financiering.

7. **Centrale huisvesting en werkplaats op Het Lageveld**
   Met het vertrek van GrootGroener ontstaat op Het Lageveld in Wierden de unieke kans om een centrale huisvesting, werkplaats, opslag en printfaciliteit voor de Routenetwerken Twente te realiseren.

   Deze centrale locatie biedt ons de mogelijkheid om efficiënter, veiliger en professioneler te werken. In een moderne werkplaats en printlocatie kunnen onze medewerkers op een veilige, ergonomische en aangename manier materialen produceren, onderhouden en repareren. Door alle functies op één plek te bundelen, van logistiek tot productie en opslag, versterken we de samenwerking, verbeteren we de kwaliteit en verkorten we de doorlooptijden.

   Deze investering legt een stevig fundament voor een toekomstbestendige, duurzame en goed georganiseerde uitvoeringsorganisatie die de routenetwerken van Twente op hoog niveau kan blijven beheren.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Visie Recreatieparken Twente, ambitieniveau 'Uitstekende basis'.	Bestuur Recreatieschap Twente	8 februari 2024
Visie Routenetwerken Twente	Bestuur Recreatieschap Twente	7 december 2022
Koersdocument Recreatieschap Twente	Bestuur Recreatieschap Twente	4 april 2024

Recreatieve voorzieningen

Wat willen we bereiken?

1. **Recreatieparken:**
   We blijven werken aan laagdrempelige, toegankelijke en aantrekkelijke recreatieparken waar de Twentse inwoner trots op kan zijn en optimaal van kan genieten. De focus blijft liggen op duurzaamheid, jaarrond voorzieningen en het verbeteren van de beleving, zodat Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld zich blijven ontwikkelen als de plekken voor ontspanning en recreatie in Twente.

2. **Routenetwerken:**
   We stimuleren een veilig, goed onderhouden en intensief gebruik van de recreatieve routenetwerken, waaronder de wandel-, fiets-, auto-, paardrij- en MTB-netwerk. Dit doen we door doorlopende kwaliteitsverbetering, slimme verbindingen en betere ontvangstlocaties, zodat zowel inwoners als bezoekers Twente op een prettige en veilige manier kunnen ontdekken.

Met deze doelen zorgen we ervoor dat Twente in 2027 nog aantrekkelijker is als recreatieve bestemming, zowel voor de eigen inwoners als voor toeristen.

Hoe gaan we dit doen in 2027?

In 2027 blijft het Recreatieschap Twente, in lijn met voorgaande jaren, **onverminderd werken aan sterke, toekomstbestendige recreatieparken en hoogwaardige Routenetwerken**. Hierbij blijven kwaliteit, toegankelijkheid en beleving onze leidraad.

De Twentse Recreatieparken

Gastvrijheid
Ook in 2027 zetten we ons in voor een warm en gastvrij welkom in alle recreatieparken. De parken blijven vrij toegankelijk voor iedereen: inwoners, bezoekers van buiten de regio, jong, oud, met elke achtergrond of inkomen. In een tijd waarin het dagelijks leven steeds voller wordt, bieden de Twentse recreatieparken een broodnodige plek voor ontspanning, ontmoeting en verbinding. Wandelen, fietsen, picknicken of simpelweg genieten van rust en natuur: de parken blijven plekken waar iedereen zich thuis voelt in het Twentse landschap.

Toegankelijkheid
Toegankelijkheid blijft in 2027 een speerpunt. We zetten door met:
- Laagdrempelige, vrij toegankelijke voorzieningen
- Extra aandacht voor toegankelijkheid voor mindervaliden
- Verbeteringen voor gezinnen en ouderen
- Doorgroei van infrastructuur en comfortvoorzieningen

Zo zorgen we dat bezoekers van alle leeftijden en achtergronden veilig en prettig gebruik kunnen blijven maken van de parken.

Duurzaamheid
Duurzaamheid blijft een kernwaarde binnen ons beheer. In 2027 bouwen we voort op het werk van de afgelopen jaren en zetten we nieuwe stappen in ecologisch verantwoord beheer:
- Verdere uitbreiding van groene energievoorzieningen (zonnepanelen, laadpunten)
- Voortgang in de elektrificatie van materieel en voertuigen
- Gerichte maatregelen voor biodiversiteit en natuurversterking

Bij de organisatie van evenementen blijven we de balans bewaken tussen recreatie en natuurbehoud zodat toekomstige generaties dezelfde kwaliteit kunnen ervaren.

Veiligheid
Ook in 2027 staat veiligheid centraal. We zorgen voor:
- Goed onderhouden en veilige paden, speelplaatsen en faciliteiten
- Duidelijke en uniforme bewegwijzering
- Heldere huisregels, toezicht en informatievoorziening

Een veilig park is een park waar iedereen zich prettig voelt.

Faciliteiten en Voorzieningen
We verbeteren en onderhouden de basisvoorzieningen continu. In 2027 richten we ons op:
- Hoogwaardige sanitaire voorzieningen
- Toegankelijke, veilige speelplaatsen
- Uitbreiding en diversificatie van horeca
- Voldoende zit- en rustplekken voor optimale beleving

Netheid
Een schoon park is essentieel voor een fijne ervaring. Daarom investeren we in:
- Regelmatige schoonmaak en opruimrondes
- Goed onderhouden gebouwen en voorzieningen
- Bewustwording en stimulering van verantwoord afvalbeheer

Zo blijven de parken fris, veilig en uitnodigend voor iedereen.

Routenetwerken Twente

Ook in 2027 blijven we ons onverminderd inzetten voor sterke, onderscheidende en toekomstbestendige routenetwerken.
Drie centrale waarden
Elke route is méér dan een pad. De volgende kernwaarden blijven leidend:
- **Beleving:** routes moeten inspireren en nieuwsgierig maken
- **Gezondheid & welzijn:** beweging stimuleren en leefbaarheid vergroten
- **Economische waarde:** routes die bijdragen aan lokale bestedingen en een sterke vrijetijdseconomie

Beleving vormt nog steeds de motor achter het in beweging komen.

Van routenetwerk naar belevingsnetwerk
We bouwen aan netwerken waarin de ervaring centraal staat. Dat doen we door:
- Aanleg en beheer met oog voor landschap en identiteit
- Aandacht voor ondergrond, hoogte, zichtlijnen en begroeiing
- Bewegwijzering en informatie die het unieke Twentse karakter versterkt

Drie hoofddoelen
De droom en waarden vertalen we naar drie concrete doelen die ook in 2027 richting geven:
1. **Optimalisering van de beleving**
2. **Vergroting van gezondheid & welzijn**
3. **Stimulering van de vrijetijdseconomie**

Deze doelen sturen zowel beheer als doorontwikkeling.

De lat hoger in 2027
Voor 2027 scherpen we onze koers verder aan met de volgende speerpunten:
- De beste basisinfrastructuur van Nederland, kwalitatief én innovatief
- Professionele capaciteit voor beleid, beheer en uitvoering
- Structurele participatie in alle projecten
- Uniforme fysieke middelen bij gemeenten en partners
- Volledige toepassing van classificaties en kwaliteitsnormen
- Een innovatief en gebruiksvriendelijk digitaal platform
- Een centrale sturende rol als aanjager van routeontwikkelingen

Zo blijft Twente in 2027 een toonaangevende regio op het gebied van recreatieve infrastructuur, waar **beleving, duurzaamheid en economische waarde hand in hand gaan**.

Wat gaat het kosten?

Recreatieve Voorzieningen (bedragen in €)	Baten	Lasten	Saldo
Het Hulsbeek	359.257	355.689	-3.568
Het Rutbeek	269.533	267.898	-1.634
Het Lageveld	137.795	177.007	39.213
Routenetwerken	160.674	1.713.799	1.553.125
Recreatieparken Twente / Parkeren	478.884	64.325	-414.559
Beleid en strategie	0	404.295	404.295
PIOFJACH-overhead	0	717.116	717.116
Ondersteuning en leiding	1.068	1.351.361	1.350.293
Totaal (gemeentelijke bijdrage)	**1.407.211**	**5.051.490**	**3.644.280**

5.2 Programma Vrijetijdseconomie

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuur Recreatieschap Twente**
Programmamanager	**L. J. Harmsen**

Inleiding

Als het om vrijetijdseconomie gaat is Twente Marketing de partij die zich bezighoudt met de destinatieontwikkeling en promotie van Twente.
Het 'Perspectief Vrijetijdseconomie Twente 2030', dat tot stand is gekomen met input van vele ondernemers, ambtenaren en bestuurders, cultuur- en natuurpartijen, leden van de (Young) Twente Board en andere belanghebbenden, vormt de basis voor de activiteiten van Twente Marketing.

Speerpunten

- Twente een natuurlijke magneet (leef & vestigingsklimaat)
- Twente een plek waar je onderdeel van wilt zijn (Talent)
- Het echte geheim van Twent: Tukkers (Tukkertrots)
- Van VTE naar Vrij zijn economie (veerkrachtige en wendbare sector)

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Perspectief Vrijetijdseconomie Twente 2030	Bestuur Recreatieschap Twente	7 december 2022
Programma Gastvrij Overijssel 2024-2027	Provinciale Staten	26 juni 2024

Wat willen we bereiken?

In 2027 zet Twente Marketing de volgende stap in het ontwikkelen van Twente als een onweerstaanbare regio om te bezoeken, te wonen, te ondernemen en op te groeien. We bouwen voort op het Perspectief Vrijetijdseconomie Twente 2030 en op de sterke merkbasis die in 2025 en 2026 is gelegd rond Vrij Zijn in Twente.

Waar we de afgelopen jaren hebben gewerkt aan het verstevigen van de merkfundamenten, focussen we in 2027 nadrukkelijker op opschaling, verdieping en meetbare impact. Dankzij de samenwerking met gemeenten, ondernemers, TTI's en de Twente Board is de beweging in gang gezet: minder versnippering, meer gezamenlijke slagkracht en één herkenbaar en gedragen verhaal.

In 2027 bouwen we verder aan:

- Een sterk en eenduidig merk Twente, zichtbaar in campagnes, fysieke beleving en lokale identiteit.
- Een regio waarin verhalen, thema's en routes steeds nadrukkelijker de rode draad vormen voor bezoekers én bewoners.
- Een toekomstbestendige vrijetijdseconomie waarin streekproducten, textielverhalen, techniek en talent samenkomen in een onderscheidend aanbod.
- Een betere balans tussen drukte en rust, stad en platteland, recreatie en leefbaarheid.

- Een regio waarin inwoners trots zijn, bezoekers zich welkom voelen en ondernemers zich herkennen in één gezamenlijke koers.

Door deze gezamenlijke inspanning trekken we de lijn van 2026 door en versterken we de aantrekkingskracht van Twente — niet alleen voor bezoekers, maar juist ook voor talent, bedrijven en bewoners.

Hoe gaan we dit doen?

Twente Marketing werkt in 2027 opnieuw vanuit de vijf programmalijnen uit het Jaarplan 2026. TM verschuift de focus van **implementatie naar opschaling en doorontwikkeling**.

1.Stakeholdermanagement

Draagvlak blijft cruciaal. In 2027 intensiveert TM de samenwerking binnen de keten, met gemeenten, TTI's, ondernemers, cultuur- en natuurpartners.
TM bouwen voort op de governance-structuur van 2026, met:
- Versterkte subregionale samenwerking;
- Duidelijke rollen tussen Twente Marketing, TTI's en gemeenten;
- Een verder volwassen merkcoalitie, met ondernemers nadrukkelijk in de lead.

2.Strategie, onderzoek en innovatie

Dankzij het provinciale dataprogramma kan Twente Marketing in 2027 haar kennispositie verder uitbreiden.
TM zet sterk in op:
- **GEO-optimalisatie** (Generative Experience Optimization) voor AI-gedreven zoekomgevingen;
- Real-time bezoekersdata via Resono;
- Jaarlijkse BTG- en regiomonitor;
- Het beter benutten van data voor spreiding, aanbodcreatie en marketingkeuzes.

Met deze inzichten helpt TM ondernemers, gemeenten en partners om datagedreven beslissingen te nemen.

3.Destinatieontwikkeling

In 2027 brengt TM destinatieontwikkeling en branding nog dichter bij elkaar. De focus ligt op:
- Het doorontwikkelen van de vier **thema's** uit 2026:
  Textiel & lokale verhalen, Streekproducten, Tech-verbinding en **Talent**;
- De implementatie van nieuwe vormen van digitale beleving, zoals AR en datagedreven hospitality;
- Het opschalen van iconische ondernemingen en innovatieproducten als merkdragers;
- Het versterken van de stad-plattelandverbinding via nieuwe routes en themaproducten.

Hiermee vergroot TM de kwaliteit en veelzijdigheid van het regionale aanbod.

4.Branding

In 2027 krijgt de branding van Twente een zichtbare nieuwe fase:
- De in 2026 vernieuwde toolkit en merkgids worden breed uitgerold en geborgd.
- De fysieke merkbeleving wordt versterkt via **routes, merkplekken en evenementen**.
- Het campagneconcept Vrij Zijn in Twente wordt verrijkt met nieuwe verhalen, formats en crossmediale campagnes.
- TM focust nog sterker op korte video, social-first en doelgroepgerichte storytelling.

De branding heeft niet alleen impact op toerisme, maar ook op **talent, vestigingsklimaat en trots**.

De activiteiten van Twente Marketing in 2027

Stakeholdermanagement

We versterken de governance en zorgen voor meer gezamenlijke uitvoering in de keten. De rol van de merkregisseur en gebiedsadviseurs wordt verder uitgebouwd om ondernemers en gemeenten te ondersteunen in het toepassen van het merk en het ontwikkelen van aanbod.

Strategie, onderzoek en innovatie

Met behulp van data over bezoekgedrag, drukte, leefstijlen en trends ondersteunen we gemeenten en ondernemers bij strategische keuzes. We zetten GEO volledig door in alle primaire content en voeren een jaarlijkse content-audit uit.

Destinatieontwikkeling

We stimuleren nieuwe en onderscheidende proposities door middel van:
- Textielroutes en nieuwe belevingsconcepten;
- Versterking van tech-innovatie in het toeristisch aanbod;
- Uitbreiding van streekproductenroutes en events;
- Talentprogramma's i.s.m. onderwijs, ondernemend Twente en Twente Board.

Branding

Het merk Twente wordt in 2027 nog zichtbaarder:
- Grotere crossmediale campagnes gericht op bezoekers uit Nederland en Duitsland;
- Themacampagnes gekoppeld aan textiel, streekproducten, tech & talent;
- Een verdiepte B2B-campagne om partners te betrekken bij merkconsistentie;
- Verdere merktrainingen en de introductie van nieuwe (digitale) formats voor werkgevers, ondernemers en gemeenten.

Wat gaat het kosten?

Recreatieve Voorzieningen (bedragen in €)	Baten	Lasten	Saldo
Vrije Tijdseconomie	0	802.340	802.340
Gemeentelijke bijdrage	**-**	**802.340**	**802.340**

De subsidie voor de Vrije Tijdseconomie is gebaseerd op het besluit van het Algemeen Bestuur van Regio Twente van **27 september 2017**. In dit besluit is vastgelegd dat een subsidie wordt verstrekt van **€ 1 per inwoner**, jaarlijks te indexeren met het percentage prijscompensatie voor verbonden partijen zoals vastgesteld door de Twentse gemeenten.
Door deze jaarlijkse indexatie stijgt de subsidie per inwoner vanaf het begrotingsjaar 2023 structureel. Hierdoor valt de geraamde subsidie voor **2027** hoger uit dan in **2026**.

5.3 Totaaloverzicht baten en lasten Recreatieschap Twente

In onderstaande tabel is het totaaloverzicht van de baten en lasten van de Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatieschap Twente voor het begrotingsjaar 2027 weergegeven. Het overzicht toont de financiële omvang van de verschillende onderdelen binnen de organisatie en maakt inzichtelijk hoe de gemeentelijke bijdrage zich verhoudt tot de totale lasten.
Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatieschap Twente – 2027

Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatieschap Twente 2027	Baten	Lasten	Saldo
Recreatieve voorzieningen	1.407.211	5.051.490	3.644.280
Vrije tijdseconomie (subsidie Twente Marketing)	0	802.340	802.340
Mutaties reserves	30.000	0	-30.000
Gemeentelijke bijdrage	**1.437.211**	**5.853.830**	**4.416.619**

Toelichting
De lasten voor **Recreatieve Voorzieningen** vormen het grootste onderdeel binnen de begroting. Deze lasten hebben betrekking op het beheer, onderhoud en de ontwikkeling van de recreatieparken en de routenetwerken in Twente. De baten bestaan voornamelijk uit parkeergelden, huur- en erfpachtinkomsten, opbrengsten uit bosbeheer en overige activiteiten.

De post **Vrije Tijdseconomie** betreft de subsidie voor Twente Marketing, waarvoor het Recreatieschap fungeert als doorgeefluik. Deze lasten worden volledig gedekt door de gemeentelijke bijdrage.
De **mutatie van de reserves** betreft een onttrekking van € 30.000 ter dekking van specifieke uitgaven waarvoor eerder middelen zijn gereserveerd.

De **gemeentelijke bijdrage** vormt de grootste inkomstenbron van het Recreatieschap. Deze bijdrage is noodzakelijk om de totale lasten van € 5.853.830 te dekken. Het saldo van € 4.416.619 geeft het deel van de gemeentelijke bijdrage weer dat resteert na aftrek van overige baten.

5.4 Beleidsindicatoren BBV

Onderstaande tabel bevat de verplichte BBV-beleidsindicatoren voor Recreatieschap Twente. Deze indicatoren geven inzicht in de bedrijfsvoering en de verhouding tussen formatie, kosten en inzet van externe capaciteit. De waarden zijn berekend op basis van de begroting 2027.

Indicator			Score
Naam indicator	Jaar	Eenheid	
Formatie	2027	FTE per 1.000 inwoners	0,03
Bezetting	2027	FTE per 1.000 inwoners	0,03
Apparaatskosten	2027	Kosten per inwoner	4,59
Externe inhuur	2027	Kosten als % van totale loonsom plus kosten inhuur externen	14,1%
Overhead	2027	% van totale lasten	16,2%

Tabel 2 Beleidsindicatoren

Toelichting
De beleidsindicatoren geven een beknopt beeld van de inzet van personeel, de apparaatskosten en de verhouding tussen interne en externe capaciteit. De formatie en bezetting liggen op hetzelfde niveau, wat duidt op een stabiele personele bezetting. De apparaatskosten bedragen € 4,59 per inwoner, wat in lijn ligt met de schaal en taken van het Recreatieschap.
Het percentage externe inhuur (14,1%) weerspiegelt de inzet van specialistische kennis en tijdelijke capaciteit. De overhead (16,2%) omvat onder meer kosten voor bestuur, administratie, ICT, huisvesting en ondersteunende diensten.

5.5 Overzicht van de kosten van overhead

Conform de wettelijke voorschriften wordt de overhead afzonderlijk gepresenteerd. De overhead wordt centraal begroot op **taakveld 0.4**, zodat helder inzicht ontstaat in de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.
Binnen de overhead worden twee categorieën onderscheiden:

1. **Generieke overhead (indirecte overhead)**
   Dit betreft de kosten van ondersteunende taken binnen de PIOFJACH-functies (Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Juridische zaken, Automatisering, Communicatie en Huisvesting).
2. **Specifieke overhead (directe overhead)**
   Dit betreft de programmaoverhead: leidinggevende en ondersteunende functies die binnen de programma's zelf zijn gepositioneerd.

Overzicht overheadkosten 2027

Omschrijving (bedragen in €)	Baten	Lasten	Gem. bijdrage
Generieke overhead (PIOFJACH-overhead)	0	717.116	717.116
Specifieke overhead (Programma-overhead)	0	230.344	230.344
Totaal	**0**	**947.459**	**947.459**

De totale overheadkosten bedragen in 2027 **€ 947.459**. Deze kosten worden volledig gedekt door de gemeentelijke bijdrage.

5.6 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

In dit onderdeel wordt inzicht gegeven in de algemene dekkingsmiddelen van Recreatieschap Twente. Dit zijn middelen die niet direct aan een specifiek programma zijn toe te rekenen, maar die worden ingezet om de totale lasten van de organisatie te dekken. De bedragen zijn gesaldeerd weergegeven (baten en lasten).

Algemene dekkingsmiddelen 2027

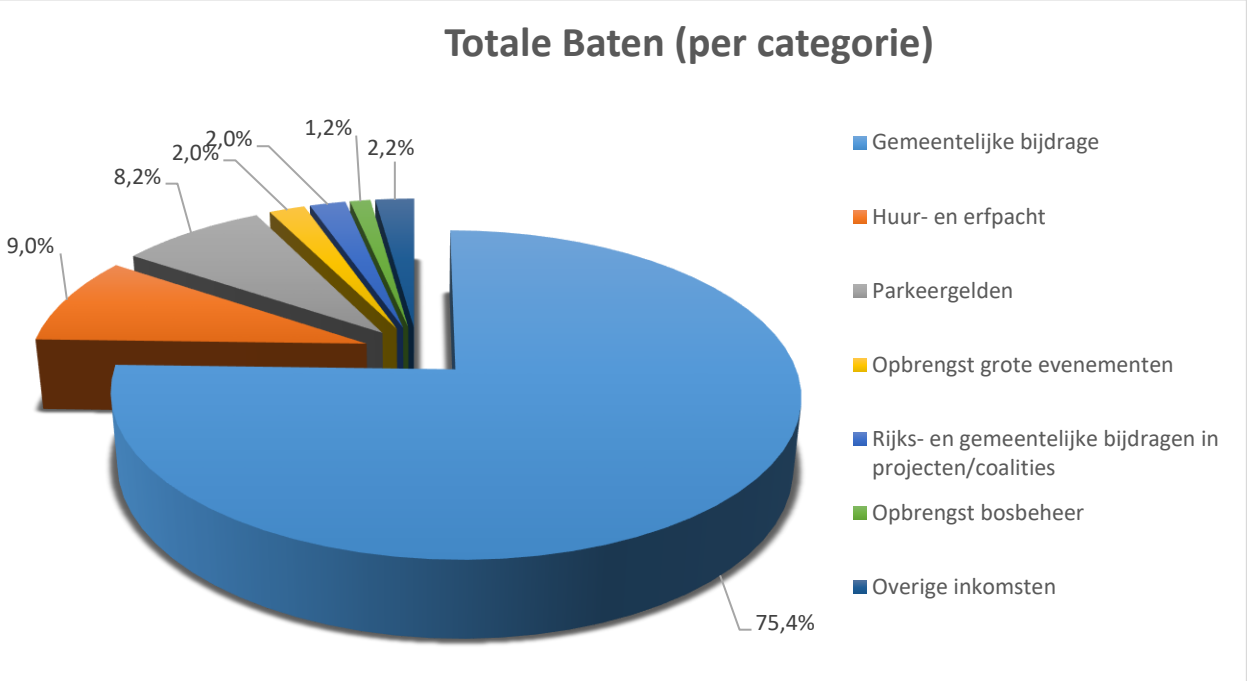
Algemene dekkingsmiddelen (bedragen in €) 2027	Baten	Lasten	Saldo
Gemeentelijke bijdrage	1.437.211	5.853.830	4.416.619
Treasury	0	0	0
Totaal			**4.416.619**

Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Toelichting
De gemeentelijke bijdrage vormt de belangrijkste algemene dekkingsbron van het Recreatieschap. Deze bijdrage is noodzakelijk om de totale lasten van de organisatie te financieren. Het saldo van € 4.416.619 geeft het deel van de gemeentelijke bijdrage weer dat resteert na aftrek van overige baten binnen de programma's.
De post Treasury kent voor 2027 geen baten of lasten. Eventuele treasury-activiteiten, zoals renteopbrengsten of financieringslasten, worden in andere onderdelen van de begroting verantwoord.

6. Specificatie Baten en Lasten

Specificatie herkomst van de Baten
Onderstaande tabel geeft een overzicht van de herkomst van de baten van Recreatieschap Twente in 2027. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt welke inkomstenbronnen bijdragen aan de totale baten van € 5.853.830.

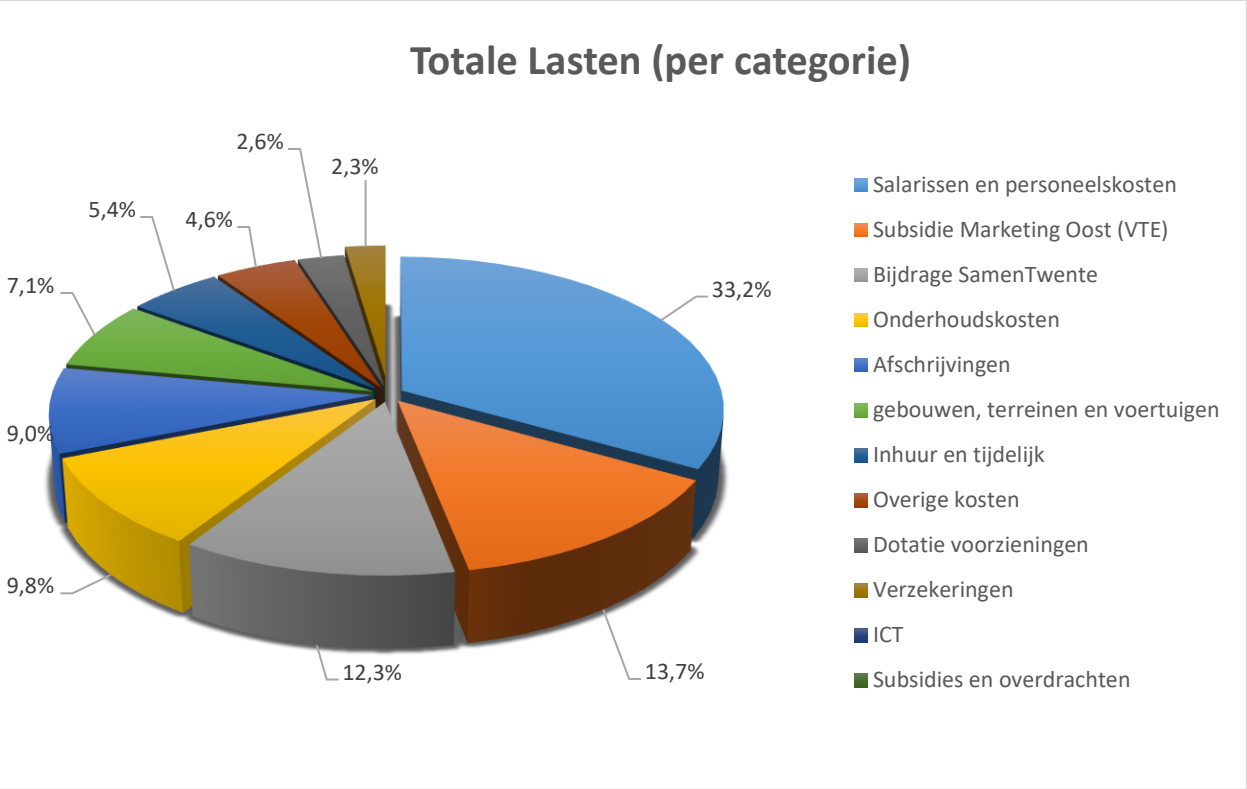

Figuur 1 Specificatie herkomst van de baten

Baten *(waar komen de inkomsten vandaan)*	Bedrag (in €)	%
Gemeentelijke bijdrage	4.416.619	75,4%
Huur- en erfpacht	525.195	9,0%
Parkeergelden	478.884	8,2%
Opbrengst grote evenementen	118.539	2,0%
Rijks- en gemeentelijke bijdragen in projecten/coalities	118.754	2,0%
Opbrengst bosbeheer	67.854	1,2%
Overige inkomsten	54.463	2,2%
Kapitaallasten uit reserve	30.000	
Opbrengst Routekaarten	26.970	
Opbrengst kleinschalige activiteiten	16.552	
Eindtotaal	**5.853.830**	**100,0%**

Toelichting
De gemeentelijke bijdrage vormt met **75,4%** veruit de grootste inkomstenbron van het Recreatieschap. Daarnaast leveren huur- en erfpachtinkomsten, parkeergelden en opbrengsten uit evenementen en projecten een belangrijke aanvullende bijdrage. De overige inkomsten bestaan uit diverse kleinere posten, waaronder bosbeheer, routekaarten en kleinschalige activiteiten.
De kapitaallasten uit reserve (€ 30.000) betreffen een vrijval die wordt ingezet ter dekking van investeringslasten. De totale baten sluiten aan op de totale lasten, waarmee de begroting voor 2027 sluitend is.

Specificatie besteding Lasten
Onderstaande tabel geeft inzicht in de besteding van de lasten van Recreatieschap Twente in 2027. Hiermee wordt zichtbaar aan welke onderdelen de beschikbare middelen worden uitgegeven.

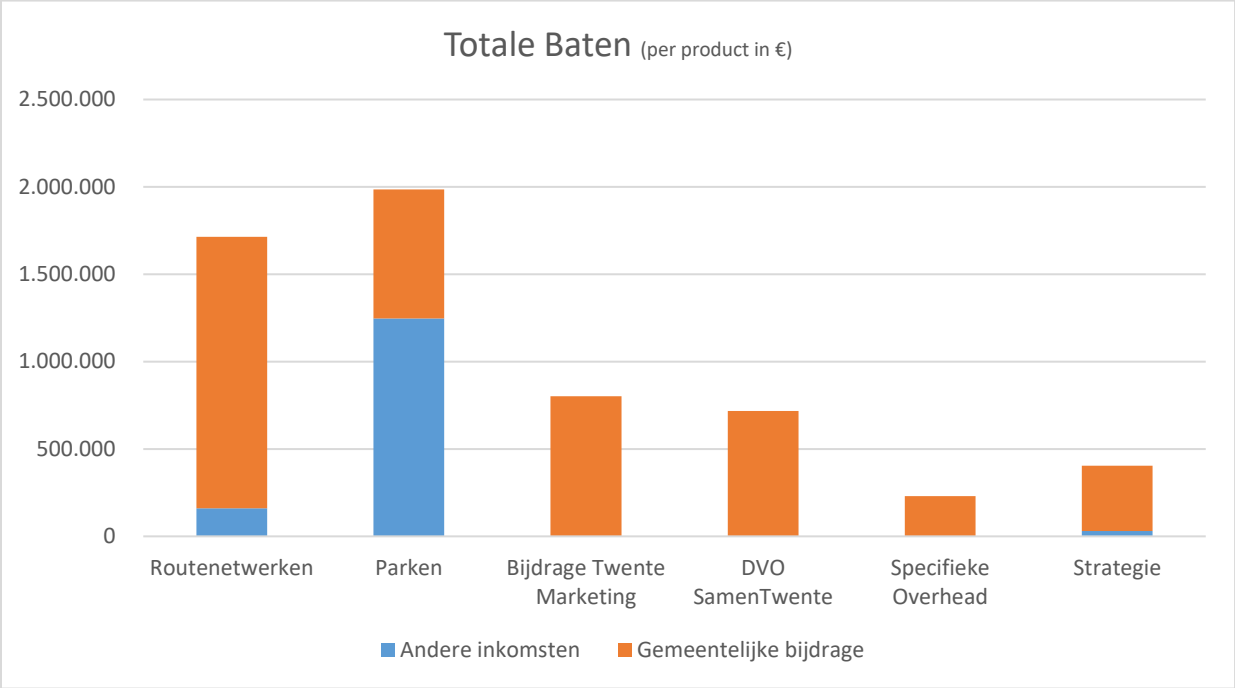

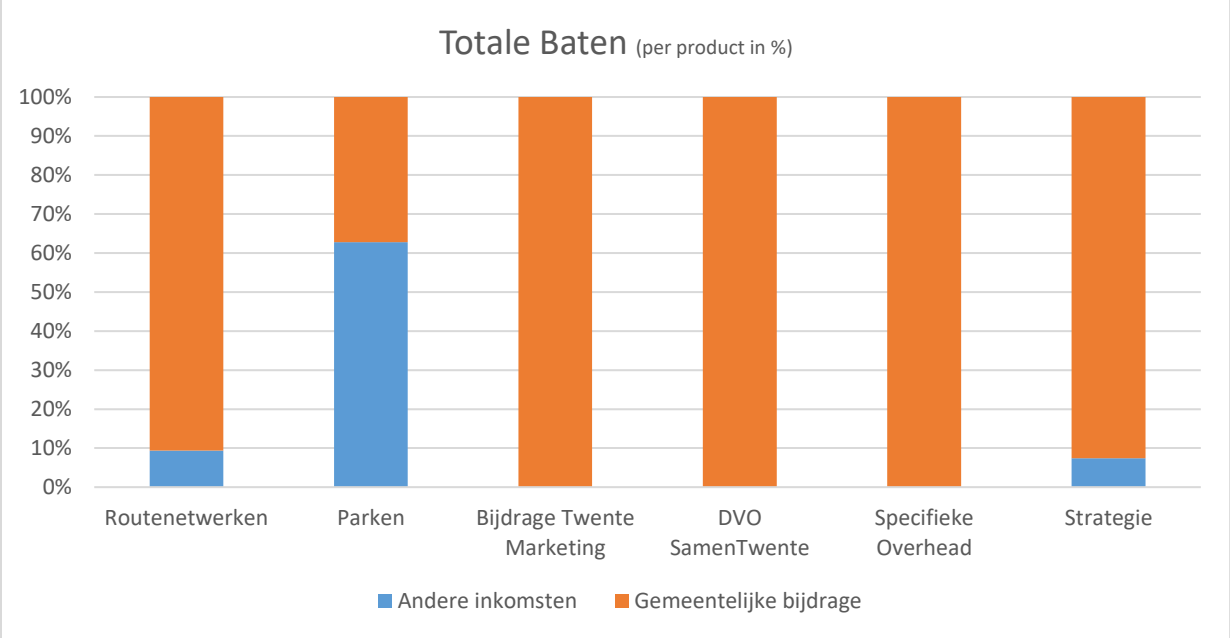
Figuur 2 Specificatie besteding lasten

Lasten *(waar wordt er geld aan uitgegeven)*	Bedrag (in €)	%
Salarissen en personeelskosten	1.944.003	33,2%
Subsidie Marketing Oost (VTE)	802.340	13,7%
Bijdrage SamenTwente	717.116	12,3%
Onderhoudskosten	571.954	9,8%
Afschrijvingen	526.845	9,0%
Gebouwen, terreinen en voertuigen	417.253	7,1%
Inhuur en tijdelijk	315.489	5,4%
Overige kosten	270.978	4,6%
Dotatie voorzieningen	153.307	2,6%
Verzekeringen	80.406	2,3%
ICT	43.419	
Subsidies en overdrachten	10.721	
Eindtotaal	**5.853.830**	**100,0%**

Toelichting
De grootste kostenpost betreft de **salarissen en personeelskosten** (33,2%). Dit weerspiegelt de arbeidsintensieve aard van het beheer van recreatieparken en routenetwerken. De **subsidie aan Marketing Oost** (13,7%) en de **bijdrage aan SamenTwente** (12,3%) vormen eveneens substantiële onderdelen van de lasten.
De posten **onderhoudskosten**, **afschrijvingen** en **kosten voor gebouwen, terreinen en voertuigen** laten zien dat een aanzienlijk deel van de middelen wordt ingezet voor het in stand houden van de fysieke infrastructuur. De overige kostenposten, zoals verzekeringen, ICT en dotaties aan voorzieningen, dragen bij aan een stabiele en toekomstbestendige bedrijfsvoering.

Baten per product
Onderstaande tabel geeft inzicht in de verdeling van de baten over de verschillende producten binnen Recreatieschap Twente. Hiermee wordt zichtbaar welke inkomstenbronnen bijdragen aan de financiering van de activiteiten per product

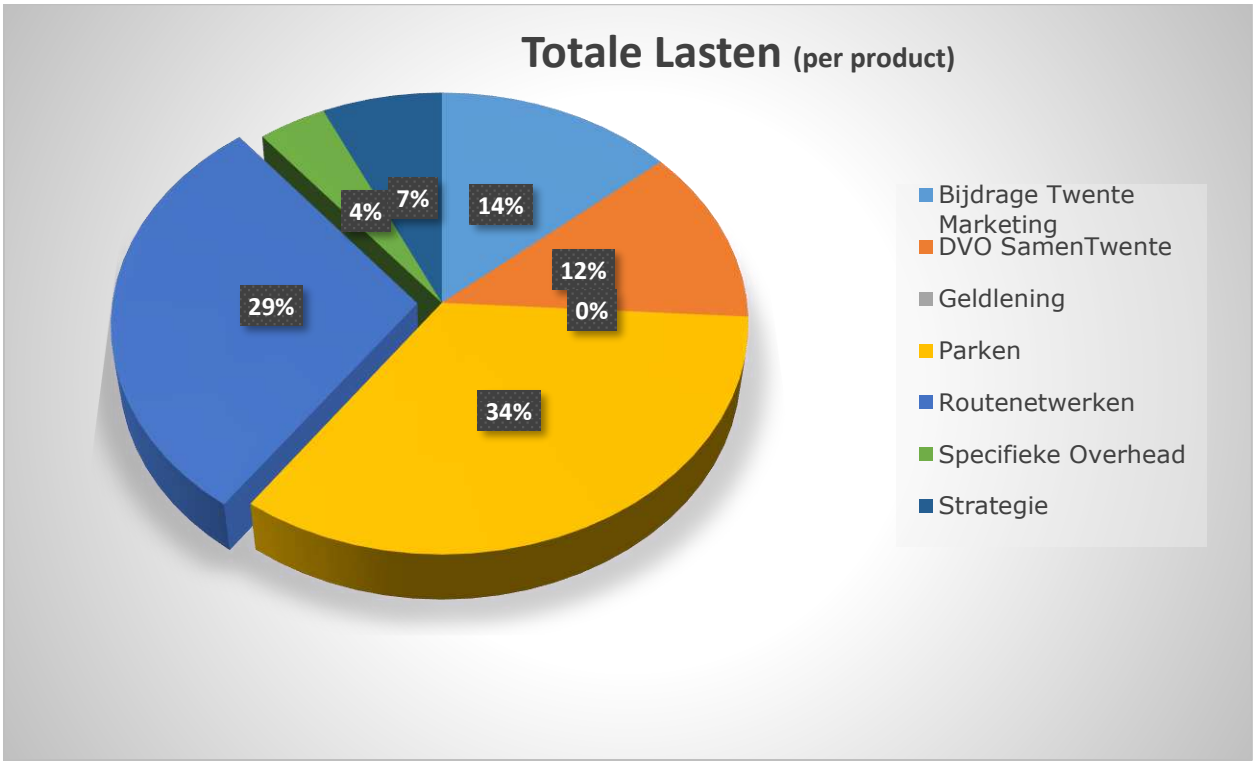

Toelichting
De baten bestaan uit twee hoofdcomponenten: **andere inkomsten** en de **gemeentelijke bijdrage**. De andere inkomsten worden voornamelijk gegenereerd binnen de parken (huur- en erfpachtinkomsten, parkeergelden, bosbeheer en overige opbrengsten) en in beperkte mate binnen de routenetwerken en het programma strategie. De gemeentelijke bijdrage vormt de grootste inkomstenbron en is noodzakelijk om de totale lasten van de organisatie te dekken. Deze bijdrage wordt verdeeld over alle producten, waarbij de grootste delen terechtkomen bij de routenetwerken, de parken en de regionale samenwerkingsopgaven (Twente Marketing en SamenTwente).
Het totaal van de baten sluit aan op de totale lasten van € 5.853.830, waarmee de begroting voor 2027 sluitend is.

Baten per product	Andere inkomsten	Gemeentelijke bijdrage
Routenetwerken	160.674	1.553.125
Parken	1.246.536	739.400
Bijdrage Twente Marketing	0	802.340
DVO SamenTwente	0	717.116
Specifieke Overhead	0	230.344
Strategie	30.000	374.295
Totaal	**1.437.211**	**4.416.619**

Lasten per product
Onderstaande tabel geeft inzicht in de verdeling van de lasten over de verschillende producten binnen Recreatieschap Twente. Hiermee wordt zichtbaar welk deel van de totale middelen wordt ingezet voor de uitvoering van de kerntaken.

Lasten (per product)	Bedrag (in €)	%
Routenetwerken	1.713.799	29,3%
Parken	1.985.936	33,9%
Bijdrage Twente Marketing	802.340	13,7%
DVO SamenTwente	717.116	12,3%
Specifieke Overhead	230.344	3,9%
Strategie	404.295	6,9%
Eindtotaal	**5.853.830**	**100,0%**

Toelichting
De grootste lastenpost binnen de producten betreft de **parken** (33,9%), gevolgd door de **routenetwerken** (29,3%). Deze twee onderdelen vormen de kern van de activiteiten van het Recreatieschap en vragen daarmee het grootste deel van de beschikbare middelen.
De **bijdrage aan Twente Marketing** (13,7%) en de **DVO SamenTwente** (12,3%) zijn substantiële posten die voortkomen uit regionale afspraken en samenwerkingsverbanden.
De posten **specifieke overhead** en **strategie** vertegenwoordigen samen circa 11% van de totale lasten en omvatten onder meer leidinggevende functies, beleidsontwikkeling en programmatische ondersteuning.

7. Paragrafen

De programmabegroting bevat de volgende paragrafen:
1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
2. Onderhoud kapitaalgoederen
3. Bedrijfsvoering
4. Financiering
5. Openbaarheidsparagraaf

Voor het begrotingsjaar 2027 stelt het bestuur kaders vast die nodig zijn om zijn controlerende en kaderstellende taak, inclusief het budgetrecht, goed te kunnen uitvoeren. De paragrafen vormen gezamenlijk een belangrijk instrument voor deze kaderstelling. Ze bieden een dwarsdoorsnede van de financiële en beheersmatige aspecten van de begroting, elk vanuit een specifiek perspectief.
De onderwerpen in deze paragrafen hebben betrekking op beleidslijnen en beheersmatige thema's die substantiële financiële gevolgen kunnen hebben. Daarmee kunnen zij direct van invloed zijn op de realisatie van de programma's.

7.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Kader risicomanagement

Het risicomanagement en het beleid rondom het weerstandsvermogen van Recreatieschap Twente zijn vastgelegd in de volgende documenten:

- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV, artikelen 9, 11 en 26)
- Financiële verordening Recreatieschap Twente
- Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2024–2027

Deze documenten vormen samen het kader waarbinnen risico's worden geïdentificeerd, beoordeeld en beheerst, en waarbinnen het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald.

Weerstandsvermogen

Berekening ratio weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit. De ratio geeft daarmee inzicht in de mate waarin Recreatieschap Twente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de programma's.

Beschikbare weerstandscapaciteit (A)

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt afgerond **€ 0,31 miljoen**. Deze capaciteit bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves die vrij inzetbaar zijn.
Bij veel overheidsorganisaties zijn bepaalde bestemmingsreserves 'beklemd': zij zijn juridisch of beleidsmatig verplicht bestemd voor specifieke doelen. Deze reserves worden daarom **niet** meegerekend in de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit heeft direct invloed op de hoogte van de weerstandsratio.
Ook bij Recreatieschap Twente zijn enkele bestemmingsreserves als 'beklemd' geoormerkt. Deze worden uitgesloten bij de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.
In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van alle reserves, waarbij duidelijk wordt welke reserves onderdeel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit en welke niet.

Omschrijving	Saldo per 31-12-2025	Maakt onderdeel uit van weerstandscapaciteit
Algemene Reserve	122	Ja
Reserve Recreatieparken / Fietspaden	193	Ja
Totaal Algemene Reserves	**315**	
Provinciale reserve recreatieve voorzieningen	544	Nee. Beklemd
Totaal reserves m.b.t. taakstelling	**544**	
RV Reserve Recr. parken / Fietsp. (kl toilet RB)	6	Nee. Beklemd
RV Reserve Recr. parken / Fietspaden (kl loods LV)	26	
Reserve werkplaats HB	27	
Reserve beschoeiing HB/RB	1.500	
Totaal reserves kapitaallasten	**1.559**	
Totaal reserves	**2.419**	

Tabel 4 Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit

Samenvatting beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit

Beschikbare weerstandscapaciteit (A)

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de vrij inzetbare reserves, exclusief de 'beklemde' bestemmingsreserves. Voor 2027 bedraagt de beschikbare capaciteit afgerond:

Recreatieschap Twente (bedragen in €)	Weerstandscapaciteit
Egalisatie reserves (niet zijnde beklemd)	315
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	**315**

Benodigde weerstandscapaciteit (B)

De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt afgerond € 202.500. Deze wordt bepaald op basis van de geïnventariseerde risico's, waarbij per risico een kans inschatting en een financiële impact zijn vastgesteld. Conform de *Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2024–2027* wordt de kans-impactanalyse niet toegepast op investeringen.

Overzicht geïnventariseerde risico's (kans × impact)

Nr.	Risico analyse RV Dreiging	Kans	Impact	Risico waarde
	Personeel:			
1	-Het risico dat meer kosten worden gemaakt door inhuur van (gespecialiseerde) bedrijven i.p.v. vrijwilligers	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000	€ 52.500
2	-Inhuren medewerk(st)ers bij wegvallen/vertrek personeel (door krappe arbeidsmarkt)	Onwaarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000	€ -
3	-Inhuren medewerk(st)ers bij tijdelijke arbeidsongeschiktheid (ziekte/ongeval)	Is wel eens voorgekomen	€ 25.000 <> € 50.000	€ -
	Tegenvallende inkomsten:			**52.500**
4	-Het risico op verminderde inkomsten door derving erfpacht- exploitatierechten (huren)	Zeer onwaarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000	€ -
5	-Het risico op verminderde inkomsten uit evenementen	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000	€ 37.500
6	-Het risico op verminderde inkomsten uit parkeergelden agv weer	Onwaarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000	€ -
7	-Het risico op verminderde inkomsten uit parkeergelden waterziektes	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000	€ 26.250
	Calamiteiten onvoorziene omstandigheden:			**63.750**
8	-Het risico op hogere beheerskosten vanwege toenemende klimaatverandering, zoals stormschade, natuurbrand, droogte, wateroverlast en opwarming van het water in de recreatieplassen.	Is wel eens voorgekomen	€ 25.000 <> € 50.000	€ -
9	-Het risico op hogere verzekeringspremies (door schades)	Zeer waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000	€ 33.750
10	-Het risico op vandalisme	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000	€ 26.250
11	-Kosten i.v.m. schadebetalingen	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000	€ 26.250
				86.250
			Totaal omvang risico's	**202.500**

Tabel 5 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's.

Samenvattend overzicht: beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit

	Risicowaarde (Kans X Impact)	Verwacht saldo per begin 2027	Ratio
Recreatieschap Twente	202.500	315.103	1,6
Totaal	**315.103**	**202.500**	**1,6**

Tabel 6 Ratio weerstandsvermogen

Conclusie
De ratio weerstandsvermogen komt uit op **1,6**. Daarmee voldoet Recreatieschap Twente ruimschoots aan de door het bestuur vastgestelde norm van minimaal 0,8 - **1,0**. Dit betekent dat het Recreatieschap in staat is om de geïdentificeerde risico's financieel op te vangen zonder dat dit de uitvoering van de programma's in gevaar brengt.

Financiële Kengetallen

Het *Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)* schrijft voor dat in de paragraaf *Weerstandsvermogen en risicobeheersing* een set verplichte financiële kengetallen wordt opgenomen. Deze kengetallen geven inzicht in de financiële positie en de ontwikkeling daarvan in de komende jaren.

Solvabiliteit (ramingen)
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin Recreatieschap Twente in staat is om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De ratio wordt berekend door het eigen vermogen (algemene reserve, bestemmingsreserves en het resultaat) af te zetten tegen het balanstotaal. Het kengetal laat zien welk deel van de bezittingen schuldenvrij is

Financiële kengetallen	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Solvabiliteitsratio	32%	33%	34%	32%

Een solvabiliteit tussen **20% en 50%** wordt volgens de signaleringswaarden als financieel gezond beschouwd. Recreatieschap Twente bevindt zich daarmee binnen een veilige marge.

Netto schuldquote (ramingen)
De netto schuldquote geeft inzicht in de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Dit kengetal laat zien in welke mate rentelasten en aflossingen drukken op de exploitatie. Een lagere schuldquote is gunstiger. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan over terugbetaling, wordt het kengetal zowel inclusief als exclusief doorgeleende gelden berekend. Voor Recreatieschap Twente is dit onderscheid niet relevant, omdat er geen sprake is van doorgeleende middelen.

Financiële kengetallen	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Netto schuldquote	49%	41%	38%	40%

De schuldquote valt ruim binnen de minst risicovolle categorie (**< 90%**). Dit betekent dat de schuldenlast goed beheersbaar is en geen zware druk legt op de exploitatie.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor uitgeleend geld
Omdat Recreatieschap Twente geen gelden heeft uitgeleend, is de gecorrigeerde netto schuldquote gelijk aan de ongecorrigeerde variant.

Structurele exploitatieruimte (ramingen)
De structurele exploitatieruimte geeft inzicht in de mate waarin structurele lasten kunnen worden gedekt door structurele baten. Dit kengetal helpt te beoordelen of er ruimte is om structurele lastenstijgingen op te vangen of dat aanvullende maatregelen nodig zijn.

Financiële kengetallen	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%	0%

De structurele exploitatieruimte is nihil. Dit betekent dat de structurele lasten meerjarig worden gedekt door structurele baten of door onttrekkingen aan reserves.

Beoordeling onderlinge verhouding kengetallen
Een afzonderlijk kengetal geeft slechts beperkt inzicht in de financiële positie. De kengetallen moeten daarom altijd in samenhang worden beoordeeld, waarbij vooral de trendmatige ontwikkeling van belang is.

- **Solvabiliteit**: bevindt zich binnen de veilige marges; de organisatie is voldoende weerbaar om financiële tegenvallers op te vangen.
- **Netto schuldquote**: valt in de minst risicovolle categorie; de schuldenlast is goed beheersbaar.
- **Structurele exploitatieruimte**: structurele baten en lasten zijn in evenwicht.
- **Weerstandsratio**: met een waarde van **1,6** kan het Recreatieschap eventuele tijdelijke verstoringen in de exploitatie zelfstandig opvangen.

Gezamenlijk laten de kengetallen zien dat Recreatieschap Twente financieel robuust is en in staat blijft om zijn taken en verantwoordelijkheden op een duurzame manier uit te voeren.

7.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Recreatieschap Twente exploiteert de recreatieparken **Het Hulsbeek**, **Het Rutbeek** en **Het Lageveld**. Daarnaast is het recreatieschap verantwoordelijk voor het onderhoud van de recreatieve Twentse fietspaden en de diverse routenetwerken voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en autoroutes. Deze voorzieningen zijn van grote waarde voor zowel inwoners van Twente als toeristen. Met name het hoogwaardige netwerk van fietspaden en routes vormt een belangrijke reden voor toeristen om Twente te kiezen als (korte) vakantiebestemming.

Als eigenaar en beheerder van de recreatieparken, fietspaden en routenetwerken heeft Recreatieschap Twente een **algemene zorgplicht** om deze kapitaalgoederen adequaat te beheren en te onderhouden. In het beheerplan wordt beschreven op welke wijze dit beheer en onderhoud wordt uitgevoerd. Hiermee sluit het recreatieschap aan bij de richtlijnen van het *Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)*. Op basis van de huidige financiële situatie en de vastgestelde beheerstrategieën en kwaliteitsniveaus is een richtlijn opgesteld voor de periode **2023–2027**, conform de maximale beheertermijn van vijf jaar die het BBV voorschrijft.

Recreatieparken
Recreatieschap Twente beheert de recreatieparken Het Hulsbeek (Oldenzaal), Het Rutbeek (Enschede) en Het Lageveld (Wierden). Binnen deze parken beschikt het recreatieschap over diverse bedrijfsgebouwen, waaronder beheercentra, schuren en loodsen. Daarnaast zijn er meerdere toiletgebouwen en enkele overige panden in eigendom, waarvan een deel wordt verhuurd. Ook bezit het recreatieschap dienstwoningen die worden verhuurd aan de beheerders van de parken.
De boekwaarde van deze kapitaalgoederen is opgenomen op de balans. Eventuele verschillen tussen de boekwaarde en de waarde in het economisch verkeer worden aangemerkt als **stille reserves**.

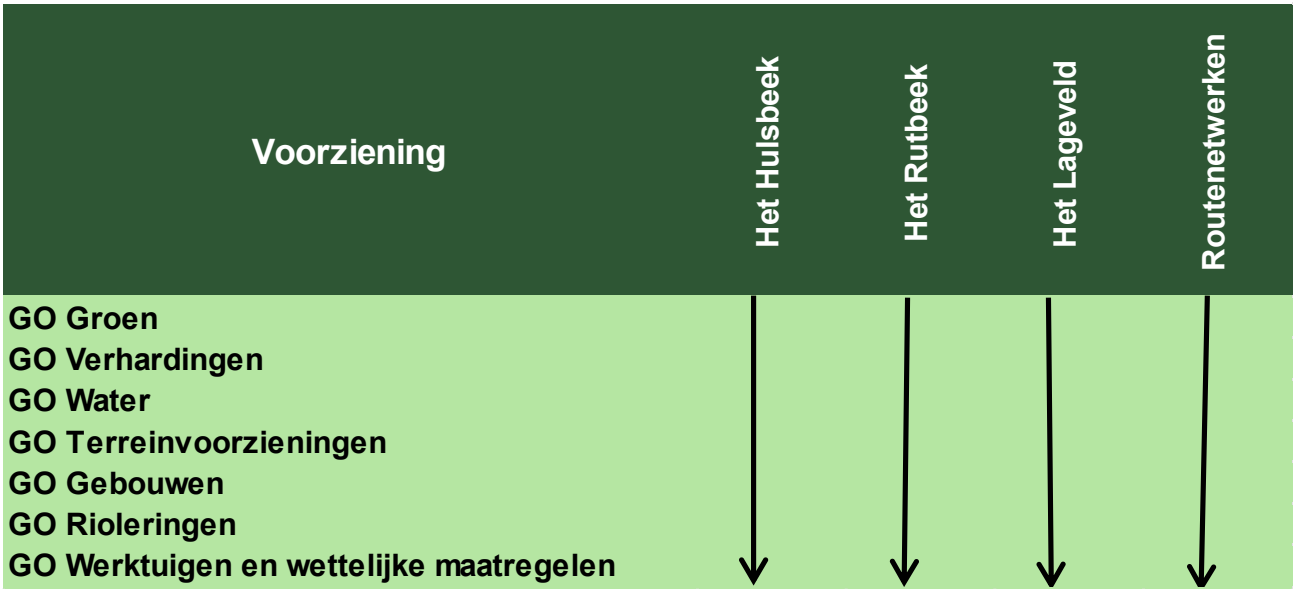
Beheerplan voor groot onderhoud
Onderhoud is noodzakelijk om kapitaalgoederen in goede en oorspronkelijke staat te houden. Het BBV maakt hierbij onderscheid tussen:

- **Klein onderhoud**: wordt direct in de exploitatie verantwoord in het jaar van uitvoering.
- **Groot onderhoud**: wordt ondergebracht in een voorziening.
- **Vervangingsinvesteringen**: wanneer een kapitaalgoed volledig is afgeschreven, is er geen sprake meer van groot onderhoud maar van vervanging (Commissie BBV, 2019).

Het beheerplan richt zich uitsluitend op **groot onderhoud** van kapitaalgoederen.
Het nieuwe beheerplan is in werking getreden vanaf het begrotingsjaar **2023** en geldt voor een periode van vijf jaar. Conform artikel 12, lid 1 van het BBV worden de kapitaalgoederen onderverdeeld in de volgende categorieën, elk met een eigen beheerplan:

1. Groot onderhoud Groen
2. Groot onderhoud Verhardingen
3. Groot onderhoud Water
4. Groot onderhoud Terreinvoorzieningen
5. Groot onderhoud Gebouwen
6. Groot onderhoud Rioleringen
7. Groot onderhoud Werktuigen en wettelijke maatregelen

Voorzieningen voor onderhoud
Het onderhoud van de kapitaalgoederen van de recreatieparken, fietspaden en routenetwerken wordt ondergebracht in zeven afzonderlijke voorzieningen, overeenkomstig de hierboven genoemde categorieën. Vanwege het kleinschalige en diverse karakter van de kapitaalgoederen worden deze categorieën in afzonderlijke paragrafen verder toegelicht.
In de bijbehorende figuur (in jouw document) wordt de symbolische relatie weergegeven tussen de recreatieparken, de routenetwerken en de verschillende onderhoudsvoorzieningen. Deze figuur laat zien dat de voorzieningen onlosmakelijk verbonden zijn met de fysieke infrastructuur van Recreatieschap Twente.

Uit het beheerplan voortvloeiende financiële consequenties
Het beheerplan voor groot onderhoud vormt de basis voor de financiële planning van de onderhoudsvoorzieningen voor de periode 2023–2027. Voor elk van de zeven categorieën kapitaalgoederen wordt jaarlijks een bedrag onttrokken aan de betreffende voorziening, afhankelijk van de geplande onderhoudsactiviteiten. Om deze uitgaven te kunnen dekken, wordt jaarlijks een gelijkblijvende dotatie aan de voorzieningen toegevoegd.

Jaarlijkse dotatie aan de voorzieningen
Om het groot onderhoud over de vijfjarige periode te kunnen bekostigen, wordt jaarlijks een gelijkblijvend bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen. Deze dotaties zijn gebaseerd op de totale onderhoudsbehoefte per categorie.

Voorziening Groot Onderhoud (VGO)	Groen	Verharding	Water	Terr. Voorz.	Gebouwen	Rioleringen	Werkt. en wett. maatreg.	Uitg. per jaar
2023	-15.944	24.154	22.306	8.840	12.071	7.988	33.490	**92.905**
2024	9.300	15.385	9.193	3.133	1.022	0	35.880	**73.913**
2025	11.815	36.232	26.109	24.543	14.486	0	34.698	**147.883**
2026	0	7.150	0	21.467	23.472	0	30.085	**82.174**
2027	3.726	16.956	21.395	19.395	18.400	9.742	50.910	**140.524**
Totaal	**8.897**	**99.877**	**79.003**	**77.378**	**69.451**	**17.730**	**185.063**	**537.399**
Jaarlijkse dotatie VGO	1.779	19.975	15.801	15.476	13.890	3.546	37.013	107.480

Toelichting
Om de continuïteit van het onderhoud te waarborgen, worden de jaarlijkse dotaties aan de voorzieningen **gelijk gehouden gedurende de gehele planperiode**. De kosten van het groot onderhoud worden rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht. Ook in de begroting 2027 worden de vaste dotaties opgenomen, zodat de financiële dekking voor het geplande onderhoud structureel is geborgd.
De totale onderhoudsbehoefte voor de periode 2023–2027 bedraagt **€ 537.399**, wat volledig aansluit op de jaarlijkse dotaties van **€ 107.480** per jaar.

7.3 Bedrijfsvoering

Dienstverlening via SamenTwente
De bedrijfsvoering activiteiten (PIOFJACH: Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Juridische zaken, Automatisering, Communicatie en Huisvesting) worden, conform de bestuurlijke afspraken, uitgevoerd door **SamenTwente** op basis van een dienstverleningsovereenkomst (DVO). Uitgangspunt hierbij is dat de huidige kwaliteit en omvang van de dienstverlening minimaal worden gecontinueerd. SamenTwente levert daarmee een belangrijke bijdrage aan een stabiele en efficiënte bedrijfsvoering van Recreatieschap Twente.

Beleidsnotities
Recreatieschap Twente beschikt over een aantal eigen beleidsnota's. Waar nog van toepassing, gelden de eerder vastgestelde beleidsdocumenten van voormalig Regio Twente. Onderstaand overzicht toont de relevante beleidsdocumenten en de datum van vaststelling.

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Controleverordening Recreatieschap Twente	Bestuur	4-apr-24
Financiële verordening Recreatieschap Twente	Bestuur	16-okt-25
Risicomanagement en weerstandsvermogen	Bestuur	7-jul-25
Fraude beheerssystematiek en –analyse	Algemeen bestuur	7-mrt-18
Nota activeren, waarderen en afschrijven	Bestuur	24-okt-24
Treasurystatuut	Bestuur	24-okt-24
Interne controleplan	Algemeen Bestuur	14-dec-22
Gemeenschappelijke regeling	Raden, colleges van B&W en Bestuur	1 januari 2022 (datum van intreding)
Programmabegroting	Bestuur	Jaarlijks voor 15 september

Deze beleidsdocumenten vormen gezamenlijk het fundament onder de bedrijfsvoering en financiële sturing van het Recreatieschap

Formatie
Onderstaande tabel toont de formatieontwikkeling van Recreatieschap Twente zoals opgenomen in de meerjarenbegroting. De formatie stijgt in 2026 naar 22,3 fte, waarna deze structureel gelijk blijft.

Formatieontwikkeling (fte)

Formatie (begroting)	Fte 2024	Fte 2025	Fte 2026	Fte 2027	Fte 2028	Fte 2029	Fte 2030
Recreatieschap Twente	17,0	17,9	22,3	22,3	22,3	22,3	22,3
Totaal	**17,0**	**17,9**	**22,3**	**22,3**	**22,3**	**22,3**	**22,3**

De formatie-uitbreiding in 2026 hangt samen met de versterking van zowel de recreatieparken als de routenetwerken, passend bij de groeiende opgaven en het gewenste kwaliteitsniveau.

7.4 Financiering

Beleid
De financieringsfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's door te voorzien in de benodigde financiële middelen. Dit gebeurt enerzijds door – indien noodzakelijk – externe financiering aan te trekken, en anderzijds door het beheren van beschikbare middelen die (tijdelijk) niet nodig zijn voor de uitvoering van beleidstaken.
Het treasurybeleid van Recreatieschap Twente is gebaseerd op het treasurystatuut dat eerder door het algemeen bestuur van voormalig Regio Twente is vastgesteld. Totdat een eigen treasurystatuut voor het Recreatieschap is opgesteld en vastgesteld, blijven deze kaders van kracht.

Uitgangpunten en ontwikkelingen
Recreatieschap Twente beschikt niet over overtollige liquide middelen. De systematiek van totaalfinanciering is daarom niet langer van toepassing. Dit betekent dat het Recreatieschap voor toekomstige investeringen – indien nodig – zelf leningen zal moeten aantrekken.
Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn:

- **Reguliere exploitatie-uitgaven worden niet gefinancierd met leningen.**
  Lonen, onderhoudskosten en overige terugkerende lasten worden gedekt uit de lopende banksaldi.
- **Leningen worden uitsluitend aangetrokken voor investeringen die worden geactiveerd.**
- **De omvang van de leningenportefeuille blijft in principe beperkt tot de totale waarde van de materiële vaste activa.**
  Dit volgt de zogeheten *gouden regel*: de schuldpositie mag niet groter zijn dan de waarde van de activa die ermee zijn gefinancierd

Treasury bij het Recreatieschap

De treasury functie krijgt binnen het Recreatieschap een grotere betekenis dan voorheen onder Regio Twente. Dit komt doordat het Recreatieschap een kapitaalintensieve uitvoeringsorganisatie is, gericht op één taakgebied: recreatieve voorzieningen en toeristische promotie in Twente.
Er zijn geen overtollige middelen uit andere taakvelden beschikbaar. Daarom is een zorgvuldige planning van de financieringsbehoefte essentieel. Dit vraagt om:

- een **liquiditeitsplanning** voor investeringen;
- een **evenwichtige spreiding van renterisico's** bij het aantrekken van langlopende leningen;
- een **gezond aflossingspatroon** binnen de leningenportefeuille.

Als overheidsinstelling heeft het Recreatieschap goede toegang tot de kapitaalmarkt. Voor het aantrekken van len

Omslagrente

In de begroting 2027 is rekening gehouden met de rentelasten die voortvloeien uit de aangetrokken langlopende lening(en). De omslagrente wordt toegepast conform de geldende BBV-richtlijnen.

Wettelijk kader

Het financieringsbeleid wordt uitgevoerd binnen de kaders van de **Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO)**. Deze wet bevat bepalingen die gericht zijn op het beperken van financiële risico's. Twee belangrijke instrumenten zijn:

- **Kasgeldlimiet** – begrenst de omvang van kortlopende schulden.
- **Renterisiconorm** – begrenst het renterisico op de vaste schuld.

Daarnaast zijn gemeenschappelijke regelingen verplicht om geldelijke overschotten onder te brengen bij het Ministerie van Financiën via **schatkistbankieren**. Hiermee wordt het risico op ongewenste financiële transacties beperkt.

Renterisiconorm
De renterisiconorm bepaalt dat jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening of herfinanciering. Hiermee wordt een bovengrens gesteld aan het renterisico van de langlopende leningenportefeuille.
- Renteherziening: wanneer in de leningsovereenkomst is vastgelegd dat de rente gedurende de looptijd in een bepaald jaar wordt aangepast.
- Herfinanciering: het aangaan van een nieuwe lening om een bestaande lening af te lossen.

De renterisiconorm begrenst daarmee de jaarlijkse aflossingen op de leningenportefeuille. Recreatieschap Twente heeft één langlopende lening waarop jaarlijks wordt afgelost. Op basis van de norm mag per 1 januari van ieder jaar maximaal € 996.000 worden overgesloten.

Nr	Omschrijving *x € 1.000*	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
1	Begrotingstotaal (excl. mutaties reserves)	5.854	6.031	6.223	6.423
2	Renterisiconorm (20% van 1)	1.171	1.206	1.245	1.285
3	renteherziening	0	0	0	0
4	Aflossing	175	175	175	175
5	Rente risico (3+4)	175	175	175	175
	Ruimte onder renterisiconorm (2-5)	996	1.031	1.070	1.110

Tabel 7 Renterisiconorm

De ruime marge onder de renterisiconorm laat zien dat het renterisico goed beheersbaar is.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is opgenomen in de Wet FIDO om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De limiet bepaalt dat slechts een beperkt deel van de financieringsbehoefte met **kortlopend vreemd vermogen** mag worden gedekt.

- De norm bedraagt **8,2% van het begrotingstotaal aan lasten** (exclusief stortingen in reserves).
- De kasgeldlimiet wordt berekend als **kwartaalgemiddelde**.
- Hiermee wordt voorkomen dat organisaties langdurig hoge kortlopende schulden aanhouden, wat risicovol is bij stijgende variabele rentes.

Nr	Omschrijving *x € 1.000*	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
1	Begrotingstotaal (excl. mutaties reserves)	5.854	6.031	6.223	6.423
2	Vastgesteld percentage	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%
	Kasgeldlimiet (1x2)	480	495	510	527

Schatkistbankieren
De Wet FIDO schrijft voor dat decentrale overheden hun overtollige middelen moeten onderbrengen bij het Ministerie van Financiën: **schatkistbankieren**. Hiermee wordt het risico op ongewenste financiële transacties beperkt.
Er geldt een **drempelbedrag** waarbinnen middelen buiten de schatkist mogen worden gehouden:

- Vanaf 1 juli 2021: **2% van het begrotingstotaal**, met een **minimum van € 1 miljoen**.
- Voor Recreatieschap Twente komt 2% neer op **€ 117.000**, wat lager is dan de minimale drempel.
- Daarom geldt de **minimale drempel van € 1 miljoen**.

Omdat op positieve banksaldi rente wordt vergoed, is het bovendien doelmatig om beschikbare middelen in de schatkist aan te houden.

Schatkistbankieren (x € 1.000)	Drempelbedrag
Middelen buiten de schatkist	117
Percentage buiten de schatkist	2,0%

7.5 Openbaarheidsparagraaf

Inleiding

De openbaarheidsparagraaf is een verplichte paragraaf op grond van **artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo)**. De Woo heeft als doel om bestuursorganen transparanter te maken en de openbaarheid van publieke informatie te bevorderen. Dit vraagt om informatie die beter vindbaar, toegankelijk en uitwisselbaar is

Wettelijk kader

De Woo wordt gefaseerd ingevoerd. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft hiervoor het **Meerjarenplan implementatie Woo** opgesteld. Dit plan vormt, samen met het BBV en lokaal beleid, de basis voor de verantwoording in deze paragraaf.

Doelstellingen van de Woo

De Wet open overheid beoogt:

- een transparante en actief openbaar makende overheid;
- het versterken van het belang van openbaarheid;
- het actief openbaar maken van publieke informatie.

Deze doelen dragen bij aan een sterke democratische rechtsstaat, vergroten de positie van de burger en ondersteunen goed bestuur en economische ontwikkeling.

Wat doet Recreatieschap Twente hiervoor?
Voor de uitvoering van de Woo sluit Recreatieschap Twente aan bij de aanpak van SamenTwente. De werkzaamheden en voortgang zijn beschreven in paragraaf 6.4 en verder van de programmabegroting van SamenTwente.

8. Financiële begroting

8.1 Overzicht van baten en lasten

Onderstaande tabel geeft een integraal overzicht van de baten en lasten van Recreatieschap Twente voor de jaren 2025–2027. De gegevens zijn weergegeven in duizenden euro's en sluiten aan op de programmatische indeling van het BBV.

Overzicht van baten en lasten									
Bedragen X € 1.000	Jaarrekening 2025			Begroting na wijziging 2026			Begroting 2027		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma`s									
Recreatieve voorzieningen (taakveld 5.7)	2.409	4.031	-1.622	1.384	4.001	-2.617	1.407	4.104	-2.697
Subsidiering Twente Marketing (taakveld 3.1)	0	748	-748	0	785	-785	0	802	-802
Subtotaal programma's	**2.409**	**4.779**	**-2.371**	**1.384**	**4.786**	**-3.402**	**1.407**	**4.906**	**-3.499**
Overhead (taakveld 0.4)	0	917	-917	0	921	-921	0	947	-947
Totaal programma's incl. overhead	**2.409**	**5.696**	**-3.288**	**1.384**	**5.707**	**-4.323**	**1.407**	**5.854**	**-4.447**
Treasury (taakveld 0.5)	57	57	0	0	0	0	0	0	0
Gemeentelijke bijdrage	**4.126**	**0**	**4.126**	**4.293**	**0**	**4.293**	**4.417**	**0**	**4.417**
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**4.183**	**57**	**4.126**	**4.293**	**0**	**4.293**	**4.417**	**0**	**4.417**
Begroot totaal saldo van baten en lasten	**6.592**	**5.753**	**838**	**5.677**	**5.707**	**-30**	**5.824**	**5.854**	**-30**
Toevoeging/onttrekking aan reserves									
Recreatieve voorzieningen	15	868	-852	30	0	30	30	0	30
Totaal toevoegingen/onttrekkingen aan reserves	**15**	**868**	**-852**	**30**	**0**	**30**	**30**	**0**	**30**
Gerealiseerd/Begroot resultaat	**6.607**	**6.621**	**-14**	**5.707**	**5.707**	**0**	**5.854**	**5.854**	**0**

Tabel 8 Overzicht van baten en lasten

Toelichting
Het overzicht laat zien dat:

- De **programma's** structureel meer lasten dan baten kennen, wat past bij de publieke taak van het Recreatieschap.
- De **gemeentelijke bijdrage** vormt de belangrijkste bron van algemene dekking.
- De **overhead** en **Twente Marketing** zijn stabiele posten binnen de begroting.
- Het **begrotingssaldo 2027** sluit neutraal, mede door een beperkte toevoeging aan de reserves.
- De financiële positie blijft daarmee beheersbaar en sluit aan bij de meerjarige financiële kaders

Meerjarenbegroting (2027-2030)

Onderstaande tabel geeft een integraal overzicht van de baten en lasten voor de jaren 2027 tot en met 2030. De bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's en sluiten aan op de programmatische indeling van het BBV.

Overzicht van baten en lasten												
Bedragen x €1.000	Begroting 2027			Meerjarenraming 2028			Meerjarenraming 2029			Meerjarenraming 2030		
Programma	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.407	4.104	-2.697	1.434	4.224	-2.790	1.463	4.355	-2.892	1.493	4.492	-2.999
Economische ontwikkeling	0	802	-802	0	821	-821	0	840	-840	0	859	-859
Subtotaal programma's	**1.407**	**4.906**	-3.499	**1.434**	**5.045**	-3.611	**1.463**	**5.195**	-3.732	**1.493**	**5.351**	-3.858
Overhead	0	947	-947	0	986	-986	0	1.028	-1.028	0	1.072	-1.072
Subtotaal programma's incl. overhead	**1.407**	**5.854**	-4.447	**1.434**	**6.031**	-4.596	**1.463**	**6.223**	-4.760	**1.493**	**6.423**	-4.930
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)												
Treasury	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-0	-0
Gemeentelijke bijdrage	4.417	0	4.417	4.566	0	4.566	4.730	0	4.730	4.900	0	4.900
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	**4.417**	**0**	**4.417**	**4.566**	**0**	**4.566**	**4.730**	**0**	**4.730**	**4.900**	**-0**	**4.900**
Saldo van baten en lasten	**5.824**	**5.854**	**-30**	**6.001**	**6.031**	**-30**	**6.193**	**6.223**	**-30**	**6.393**	**6.423**	**-30**
Mutaties reserves												
Mutaties reserves	30	0	30	30	0	30	30	0	30	30	0	30
Resultaat	**5.854**	**5.854**	**0**	**6.031**	**6.031**	**-0**	**6.223**	**6.223**	**0**	**6.423**	**6.423**	**0**

Tabel 9 Meerjarenbegroting

8.2 Toelichting op het overzicht van Baten en Lasten

De financiële kaders van de begroting worden jaarlijks uiteengezet in onze Ontwikkelingenbrief en gedeeld met de gemeenteraden. Deze brief vormt de opmaat van de begroting. In de Ontwikkelingenbrief 2027 is uiteengezet dat we naar aanleiding van zienswijzen bij de begroting 2026, samen met andere gemeenschappelijke regelingen en met gemeenten hebben gewerkt aan een nieuwe indexatiesystematiek. Ons bestuur heeft deze systematiek op 11 december 2025

Belangrijkste kenmerken van de nieuwe systematiek:
- Geen verrekening van voorgaande jaren.
- Indexatiepercentages sluiten beter aan bij gemeentelijke percentages.
- Geen tussentijdse begrotingsaanpassing bij nieuwe cao-afspraken (administratieve lastenverlichting).
- Nieuwe cao-afspraken worden verwerkt in de begroting van het volgende jaar.

In aanloop naar de GR-begrotingen 2029 wordt de nieuwe systematiek geëvalueerd. In deze begroting zijn de financiële effecten van de nieuwe indexatiesystematiek uitgewerkt.

Loon- en prijsindex 2027

Grondslag voor de loonsom
Als grondslag voor de loonsom hanteren wij max van de functieschaal. Voor eventuele openstaande vacatures wordt ook uitgegaan van de max regel. Voor de loonontwikkeling in 2027 nemen wij de begroting 2026 als uitgangspunt.

Loonindex (3,41%)
In de Ontwikkelingenbrief 2027 werd nog uitgegaan van een stijging van de loonkosten met 3,39% in 2027. De daadwerkelijke loonindex voor 2027 valt iets hoger uit, namelijk 3,41%. Dit percentage is als volgt opgebouwd:

A. Verhoging per 1 januari 2027 vanuit Cao: 1,6%, cumulatief 1,69%.
B. Verhoging per 1 april 2027 loonvoet overheid Sept. circ. 2025): 9/12 × (5,1% - 1,6%) = 2,63%.
C. Totale loonindex 2027 exclusief voorgaande jaren (A+B): 4,32%.
D. Verrekening vorig jaren o.b.v. Cao 2025 die loopt van 1-4-2025 t/m 31-3-2027: -0,91%.
E. Dit leidt tot een verwachte loonindex 2027 van 3,41% (C + D).

Het marginale verschil ten opzichte van de inschatting uit de ontwikkelingenbrief komt omdat in de cao SGO 2025–2027 per 1 januari 2026 een nominale loonsverhoging van € 35 is afgesproken. Het procentuele effect van deze verhoging verschilt per organisatie en is afhankelijk van het loongebouw. Ook werkgeverslasten kunnen een marginaal verschil veroorzaken. Dit is ook toegelicht in de Ontwikkelingenbrief 2027. De looncompensatie blijft een inschatting, omdat nog niet bekend is hoe de volgende cao eruit zal zien. Met het bestuur is afgesproken dat er geen tussentijdse begrotingswijziging wordt doorgevoerd wanneer een nieuwe cao bekend wordt. Eventuele verschillen als gevolg van de cao (overschot of tekort) worden via rapportages afzonderlijk inzichtelijk gemaakt. Indien nodig kan het verschil bij de resultaatbestemming van de jaarrekening met de gemeenten worden verrekend.

Prijsindex (2,20%)
Deze index is gelijk aan prijsindex zoals uiteengezet in de Ontwikkelingenbrief 2027. Voor de prijsontwikkeling wordt uitgegaan van de IMOC (netto materiële overheidsconsumptie) op basis van het percentage zoals gepubliceerd in de septembercirculaire t-2. Voor de begroting 2027 kijken we dus naar de septembercirculaire 2025. De IMOC wordt voor 2027 ingeschat op 2,20%.

Gecombineerde loon- en prijsindex (2,60%)
De loonkosten bedragen grofweg 33% van onze lasten en het prijsgevoelige deel is 67%. Dit leidt tot een gecombineerde index van 2,60%: $0{,}33 \times (2{,}63\% + 0{,}78\%) + 0{,}67 \times 2{,}20\% = 2{,}60$.

Uitgangspunten meerjarenraming 2028-2030
Bij het opstellen van de meerjarenraming wordt uitgegaan van de loon- en prijsontwikkeling zoals geraamd door het CPB in de bijlagen van de concept MacroEconomische Verkenning (MEV). Voor de jaren 2028–2030 wordt het aantal inwoners **gefixeerd op het inwonertal dat is gehanteerd in de begroting 2027**, peildatum 1 januari 2026.

Jaar	Looncompensatie	Prijscompensatie	Gecombineerde Index	Aantal inwoners
2027	2,63%	2,20%	2,60%	646.547
2028	4,20%	2,30%	2,92%	646.547
2029	4,50%	2,30%	3,02%	646.547
2030	4,50%	2,30%	3,02%	646.547

Vervangingsinvesteringen
De investeringsruimte blijft op peil door de kapitaaluitgaven die in de begroting zijn afgeschreven, op te voeren als vervangingsinvesteringen. Deze investeringen worden ook gecorrigeerd voor inflatie. Hierbij geldt eveneens het herrekende IMOC-cijfer van het CPB (2,20%).

Weerstandsvermogen/reserves en voorzieningen
Er wordt weerstandsvermogen aangehouden zodat de organisatie zelf in staat is om risico's op te vangen. Een kwalitatieve risicoanalyse is de basis voor deze buffers. Onze gemeenschappelijke regeling beschikt over een nota risicomanagement en weerstandsvermogen die de basis vormt voor ons weerstandsvermogen, maar ook regels bevat hoe wij omgaan met reserveringen en voorzieningen.

Onvoorziene uitgaven
Voor onvoorziene uitgaven wordt een bedrag van € 0 gehanteerd.

Tarieftaken en baten van derden
Voor taken, die niet via de algemene bijdrage van gemeenten worden bekostigd, gelden tarieven die alle bedrijfskosten moeten afdekken. Deze tarieven, gerelateerd aan een reëel te verwachten omzet, dienen tenminste een kostendekkend exploitatieresultaat op te leveren. Dit sluit aan bij de wet Markt en Overheid. In de begroting wordt deze verwachte baten geïndexeerd op basis van de gecombineerde loon- en prijsindex, tenzij anders is overeengekomen. Hiermee wordt voorkomen dat de stijging van de lonen en prijzen volledig op de Twentse gemeenten wordt verhaald.

Bijdrage per gemeente
De gemeentelijke bijdrage 2027 wordt verdeeld op basis van het **aantal inwoners per 1 januari 2026**, zoals door de gemeenten zelf aangeleverd

8.2.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld

Code	Taakveld	Totaal Baten	Totaal Lasten	Gem. Bijdrage
0.1	Mutaties reserves	30.000	0	-30.000
0.4	Overhead	0	947.459	947.459
0.5	Treasury	0	0	0
3.1	Economische ontwikkeling	0	802.340	802.340
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.407.211	4.104.031	2.696.820
Eindtotaal		**1.437.211**	**5.853.830**	**4.416.619**

8.2.2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Voor de periode **2027 tot en met 2030** worden **geen incidentele baten of lasten** verwacht.

8.3 Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

Deze paragraaf bevat een prognose van de balans en het EMU-saldo. Daarnaast wordt ingegaan op de jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen, de investeringen en het verloop van de reserves.

8.3.3 Geprognosticeerde balans

De balansprognose omvat het begrotingsjaar, het voorafgaande jaar en de drie daaropvolgende jaren.

Bedragen (x € 1.000)	Eind 2025	Eind 2026	Eind 2027	Eind 2028	Eind 2029	Eind 2030
Materiele vaste activa	5.739	6.025	5.665	5.261	5.095	5.278
Financiële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Vlottende activa	2.222	1.157	1.835	1.724	1.579	1.709
Totaal activa	**7.961**	**7.182**	**7.500**	**6.985**	**6.674**	**6.987**
Eigen vermogen	2.405	2.419	2.374	2.329	2.284	2.239
Voorzieningen	608	491	441	439	449	459
Vaste schulden	3.028	2.800	2.625	2.450	2.275	2.100
Vlottende passiva	1.920	1.472	2.060	1.767	1.666	2.189
Totaal passiva	**7.961**	**7.182**	**7.500**	**6.985**	**6.674**	**6.987**

Toelichting op de balans

Materiele vaste activa
Deze post is geprognosticeerd op basis van de jaarrekening 2025. Toekomstige vervangingsinvesteringen zijn toegevoegd en de begrote afschrijvingen zijn in mindering gebracht.

Vlottende activa
Uitgegaan is van de vlottende activa per jaarrekening 2025. De post omvat ook de liquide middelen, waarin het saldo van overige activa en passiva tot uitdrukking komt.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen is gebaseerd op de omvang van de reserves per ultimo 2025, inclusief de begrote mutaties in de jaren daarna..

Voorzieningen
De voorzieningen zijn geprognosticeerd op basis van de begrote dotaties en verwachte bestedingen uit het grootonderhoudsplan.

Vaste schulden
De vaste schulden volgen de aflossingsstructuur van de bestaande geldlening.

Vlottende passiva
Deze post is gebaseerd op de schuldenpositie volgens de jaarrekening 2025, aangevuld met de verwachte mutaties in de jaren daarna.

8.3.4 Berekening EMU-saldo

In het *Verdrag van Maastricht* is vastgelegd dat het EMU-tekort van een euroland maximaal **3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP)** mag bedragen. Dit tekort wordt bepaald op basis van het gezamenlijke saldo van het Rijk, de lokale overheden en de sociale fondsen. Vanuit het BBV is het verplicht om in de begroting een raming van het **eigen EMU-saldo** op te nemen.
De begroting van Recreatieschap Twente is opgesteld volgens het stelsel van baten en lasten. Het EMU-saldo wordt echter berekend op basis van **ontvangsten en uitgaven**, conform de voorschriften van het *Europees Systeem van Rekeningen (ESR)*. Hierdoor kunnen verschillen ontstaan tussen het begrotingssaldo en het EMU-saldo.

Omschrijving (x € 1.000)		**Raming 2027**	**Raming 2028**	**Raming 2029**	**Raming 2030**
1	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-30	-30	-30	-30
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	-360	-404	-166	183
3	Mutatie voorzieningen	-50	-2	10	10
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0	0
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo (1-2+3-4-5)		**280**	**372**	**146**	**-203**

Toelichting
Het EMU-saldo wijkt af van het begrotingssaldo omdat investeringen in het stelsel van baten en lasten **niet** in één keer tot last komen. In de begroting worden alleen de **jaarlijkse kapitaallasten** (rente en afschrijving) verwerkt. Voor het EMU-saldo tellen investeringen echter **volledig mee in het jaar van uitvoering**.
Dit betekent dat:

- een sluitende begroting toch kan leiden tot een **negatief EMU-saldo**,
- vooral in jaren met een **hoog investeringsniveau**.

In **2030** is het EMUsaldo negatief (–€ 203.000), voornamelijk door de geplande investeringen in de **renovatie van toiletruimtes en technische ruimten**. Deze investeringen drukken volledig op het EMUsaldo, terwijl zij in de begroting via kapitaallasten worden gespreid.

8.3.5 Verloopoverzichten van de reserves en voorzieningen

Onderstaande tabellen geven het verloop weer van de reserves en voorzieningen over de jaren 2026–2030. De mutaties zijn gebaseerd op de meerjarenbegroting en het onderhoudsplan.

Verloopoverzicht reserves	**Eind stand 2026**	**Toe voeging 2027**	**Ont trekking 2027**	**Eind stand 2027**	**Toe voeging 2028**	**Ont trekking 2028**	**Eind stand 2028**	**Toe voeging 2029**	**Ont trekking 2029**	**Eind stand 2029**	**Toe voeging 2030**	**Ont trekking 2030**	**Eind stand 2030**
Algemene reserve	122			122			122			122			122
Subtotaal	**122**	**0**	**0**	**122**	**0**	**0**	**122**	**0**	**0**	**122**	**0**	**0**	**122**
Bestemmingsreserve:													
- Egalisatie	0			0			0			0			0
- Overige	2.297		45	2.252		45	2.207		45	2.162		45	2.117
Subtotaal	**2.297**	**0**	**45**	**2.252**	**0**	**45**	**2.207**	**0**	**45**	**2.162**	**0**	**45**	**2.117**
Totaal	**2.419**	**0**	**45**	**2.374**	**0**	**45**	**2.329**	**0**	**45**	**2.284**	**0**	**45**	**2.239**

Verloopoverzicht voorzieningen	Eind stand 2026	Toe voeging 2027	Ont trekking 2027	Eind stand 2027	Toe voeging 2028	Ont trekking 2028	Eind stand 2028	Toe voeging 2029	Ont trekking 2029	Eind stand 2029	Toe voeging 2030	Ont trekking 2030	Eind stand 2030
Grootonderhoud Recreatieve Voorziening	357	107	141	324	0	0	324	0	0	324	0	0	324
Voorziening RVU	39	0	27	12	0	12	0	0	0	0	0	0	0
Voorziening Verlofsparen	95	10	0	105	10	0	115	10	0	125	10	0	135
Totaal	**491**	**117**	**168**	**441**	**10**	**12**	**439**	**10**	**0**	**449**	**10**	**0**	**459**

Tabel 10 Verloopoverzicht voorzieningen

8.3.6 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De arbeidskosten gerelateerde verplichtingen bestaan uit posten die jaarlijks een vergelijkbaar volume hebben en structureel in de meerjarenraming zijn opgenomen.

Bedragen in €	2027
Individueel keuzebudget	280.064

Tabel 11 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

8.3.7 Investeringen

Onderstaande tabellen geven een overzicht van de verwachte herinvesteringen voor de jaren 2027–2030. Het betreft investeringen met economisch nut die worden geactiveerd en via kapitaallasten worden afgeschreven.

Herinvesteringen	2027	2028	2029	2030
Investeringen met economisch nut	129	74	318	616

Tabel 12 Herinvesteringen

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Bedrijfsgebouwen	0	0	0	467
Woonruimten	0	0	279	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	0	0	0	0
Vervoermiddelen	36	68	0	50
Machines, apparaten en installaties	66	6	0	54
Overig	27	0	39	45
Totaal	**129**	**74**	**318**	**616**

Bijlagen

Gemeentelijke bijdrage 2027 per taakveld

Onderstaande tabel toont de verdeling van de gemeentelijke bijdrage 2027 over de deelnemende Twentse gemeenten. De verdeling vindt plaats op basis van het aantal inwoners per 1 januari 2026.

Gemeente	Aantal inw. 1-1-2026	0.4 Overh.	0.10 Mutaties reserves	3.1 Economische ontwikkeling	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Totaal Gemeentelijke bijdrage
Almelo	75.187	0	-3.489	93.304	423.794	513.609
Borne	25.039	0	-1.162	31.072	141.133	171.044
Dinkelland	26.971	0	-1.251	33.470	152.023	184.241
Enschede	162.757	0	-7.552	201.975	917.384	1.111.807
Haaksbergen	24.315	0	-1.128	30.174	137.052	166.098
Hellendoorn	36.351	0	-1.687	45.110	204.893	248.317
Hengelo	84.033	0	-3.899	104.282	473.654	574.037
Hof van Twente	35.765	0	-1.660	44.383	201.590	244.314
Losser	23.478	0	-1.089	29.135	132.334	160.380
Oldenzaal	32.034	0	-1.486	39.753	180.561	218.827
Rijssen / Holten	39.263	0	-1.822	48.724	221.307	268.209
Tubbergen	21.573	0	-1.001	26.771	121.597	147.367
Twenterand	34.236	0	-1.589	42.486	192.972	233.869
Wierden	25.545	0	-1.185	31.700	143.985	174.500
Totaal	**646.547**	**0**	**-30.000**	**802.340**	**3.644.280**	**4.416.619**

Toelichting

Verdeling van overhead
Volgens het *Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)* is het voor verbonden partijen **niet toegestaan** om de gemeentelijke bijdrage voor overhead rechtstreeks via taakveld 0.4 (Overhead) op te halen, tenzij het daadwerkelijk overheadactiviteiten betreft. Dit is vastgelegd in de *Notitie Verbonden Partijen* van de Commissie BBV.
Daarom wordt:

- de overhead **extracomptabel toegerekend** aan het grootste taakveld,
- in dit geval **taakveld 5.7 – Openbaar groen en (openlucht) recreatie**.

Hierdoor worden de bijdragen voor overhead zichtbaar onder de baten van de directe taakvelden.

Rente en treasury
De rente op de aangetrokken geldlening wordt:

- **niet** via taakveld 0.5 (Treasury) opgehaald,
- maar via de **omslagrente** toegerekend aan taakveld 5.7.

Dit sluit aan bij de BBV-systematiek waarbij rentelasten worden toegerekend aan de taakvelden die de investeringen gebruiken.